

సాధన గ్రంథ మండలి : ౫౬.

గీతా కదంబము

ద్వితీయ దశము

అనువాదకుడు

గట్టి లక్ష్మీ నరసింహ శాస్త్రి

ప్రకాశకులు

సాధన గ్రంథమండలి, తెనాలి.

మ న వి

శుభాశయాలారా!

సాధన గ్రంథ మండలికి ఎనిమిదవ సంవత్సరము జరుగుచున్నది. ఈ సంవత్సర మింతవరకు, శంకర గ్రంథ రత్నావళి, ప్రథమ సంపుటము మాత్రము వెలువడినది. నేటివరకు మరల గ్రంథము వెలువడకుండుటకు మండలికి తగిన ఆర్థిక సంపద లేక పోవుటయే ప్రధాన కారణము.

ఇట్టి ఉత్తమ గ్రంథముల, సాధక పాఠక లోకమున కంది చూపుటయందుగల, మండలి ఉత్సాహమునకు తగినంత, ప్రోత్సాహ సాహాయ్యముల కోరుచుంటిమి. సంపూర్ణ సహకారమిచ్చి, మండలి కృషిని ఫలవంతము చేయగలరని విశ్వసించు చుంటిమి.

ప్రస్తుతము, గీతాకదంబము ద్వితీయదశమును, మీ కరకషణములం దుంచుచుంటిని. ఈ 'గీతాకదంబ' మను శీర్షికతో పురాణాదులలోని గీతల నన్నిటిని ప్రచురించుటయందలి మా ఆశయము తమకు విదితమే. గీతాకదంబము ప్రథమ దశమునకు వలెనె, ఈ ద్వితీయదశమునకు కూడ, సుమధురమగు, అనువాదమును వ్రాసియుచ్చిన, శ్రీ గట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి గారికి, ఎంతయు కృతజ్ఞుడను.

శ్రీశంకరాచార్యులవారి గ్రంథములన్నియు, మూలానువాదముతో, 24 సంపుటములుగ వెలువరించు మా ప్రయత్నము తమకు విదితమే. ఈ మహాకార్యమునకు, అంధుల సంపూర్ణ సహకారము కావలయును. సాధన గ్రంథ మండలి పోషకవర్గము, ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క సభ్యుని చేర్పించిన,

ప్రస్తావన

గీతాశబ్దము ప్రథమ దశము, వరుసగా ౧. గోపికా గీత, ౨. భ్రమర గీత, ౩. భిక్షు గీత, ౪. మాంస గీత, ౫. అవధూత గీత, అను ఐదు గీతలతో ప్రకటిత మైనది.

ఇపు డిద్వితీయ దశము, వరుసగా, ౬. ఐల గీత, ౭. శ్రుతి గీత, ౮. శ్రీరామ గీత, ౯. యమ గీత, ౧౦. వేణు గీత, ౧౧. యగళ గీత, అను ఆఱు గీతలతో ప్రకటిత మగుచున్నది. వీనిలో, ఐల గీత, శ్రీమద్భాగవతము ఏకాదశ స్కంధమున ఇరువది యాఱవ యధ్యాయమున నున్నది. శ్రుతి గీత, శ్రీమద్భాగవతము దశమ స్కంధమున ఎనుబదియేడవ యధ్యాయమున నున్నది. శ్రీరామ గీత, శ్రీమదధ్యాయమున ఉత్తరకాండమున ఏడవ సర్గమున నున్నది. యమ గీత, విష్ణు పురాణమున తృతీయాంశమున సప్తమాధ్యాయమున నున్నది. వేణుగీత, శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున ఇరువది యొక టవ అధ్యాయమున నున్నది. యగళగీత, శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున ముప్పదియేడవ యధ్యాయమున నున్నది.

ప్రథమదశమునందలి నియమములే ఈ ద్వితీయదశమున గూడ పాటింపబడినవి. ఇట్లే అన్నిదశముల యందును నియమములు పాటింపబడ గలవు. అన్ని దశములలో అన్ని గీతల సంఖ్య పూర్ణముగా నుండుటకై ప్రథమాదిదశముల యన్నిటి యందును గీతలసంఖ్య క్రమముగా నీయ దలచితిమి.

ఇట్లే క్రమముగా పాఠక సాధక లోకముల అభిమాన విశేషమున గీతాశబ్దము దశ ప్రకటనమును గావించుము.

గ్రీ తా క ద ర బ ము
ద్వి తీ య ద థ ము

విషయ సూచిక

౬ ఐల గీత	౯
౭ శ్రుతి గీత	౨౫
౮ శ్రీరామ గీత	౫౩
౯ యమ గీత	౭౭
౧౦ వేణు గీత	౯౧
౧౧ యుగళ గీత	౧౦౨

ఓ ఐ ల గీ త

ఐలగీత శ్రీమద్భాగవతము ఏకాదశస్కంధమున షడ్వింశతాధ్యాయమున నిబద్ధము. దుష్టసంగమువలన యోగమునకు విఘాతము కలుగును. సాధుసంగము వలన యోగనిష్ఠ భరాకాష్ఠ నందుకొనును. కావున యోగి యగువా డెవడును సంగమున దవృత్తి పడ గూడదు. ప్రహదవశమున నట్టిది యెన్న డేని సంభవించి నను, జాగరూపుడై, యతడు మనస్సును నిరోధించి, విముఖుడు కావలెను. ఆనందానుభవాత్మ్య డగు పరబ్రహ్మమునందు నిశ్చయముగా మనస్సును నిలిపి, తన పరమలక్ష్మ్యమును సాధింపవలెను - అని ఉద్ధవుని బోధించుచు, శ్రీకృష్ణ భగవాను డీ ఐలగీత నుపదేశించెను.

శ్రీ భగవానునాచ

మల్లక్షణ మిమం కాయం లభ్యా మధర్మ ఆస్థితః,
ఆనందం పరమాత్మాన మాత్మస్థం పముపైతి మామ్. ౧

గుణమయ్యా జీవయోన్యా విముక్తో జ్ఞానస్థయా,
గుణేషు మాయామాత్రేషు దృశ్యమానే ష్వవస్తుషు,
వర్తమానోఽపి న పుమాన్ యుజ్యతే వస్తుభి ర్గుణైః. ౨

సంగం న కుర్యా దసతాం శిశ్నోదరతృపాం క్వచిత్,
తస్యానుగ స్తమ స్యంధే పత త్యంధానుగాఽథవత్. ౩

శ్రీ భగవంతు డనెను

మత్స్వరూప జ్ఞాపక మైన యీ నరశరీరమును బొంది
మద్భక్తిధర్మమునందు స్థిరముగా నిలుచువాడు, నియంతృత్వ
ముతో నాత్మయందేయున్నట్టియ, ఆనందస్వరూపుడైన ట్టియు,
పరమాత్ముడనై నట్టియు నన్నే పొందును. ౧

త్రిగుణమయ మైన జీవోపాధినుండి విముక్తుడై జ్ఞానము
గలిగి వర్తిలుపురుషుడు, మాయామాత్రములైన ప్రకృతికార్య
ములయందు ప్రవర్తిలుచున్నను, అయధార్థము లైన వస్తువులను
దేహాదులను దనవిగా దలంచుచున్నను, ఆ గుణములతో గాని,
ఆ వస్తువులతో గాని, సంగమును పొందడు. అవి వాని కంట
నేరవు. ౨

శిశ్నోదరపథాయణులైన దురనులతో నేనాడును
ఎక్కడను సంగము గావింపరాదు. అట్టివారిలో నేయొకనినేని
అనుసరించువాడు, గ్రుడ్డివాని ననుసరించి పోయిన గ్రుడ్డివాడు
వలె, భయంకరమైన తమోంధకూపమున గూలిపోవును. ౩

ఐళ సుమ్రా డిమాం గాధా మగాయత బృహచ్చవాః,
ఉర్వశీవిరహః స్మహ్య నిర్విణ్ణః శోకసంయమే. ౪

త్యక్త్యాత్మానా ప్రజులీం తాం నగ్న ఉన్మత్తన స్పృహ,
నిలప న్నన్యగా జ్ఞాయే! ఘోరే! తప్తేతి విక్లబః. ౫

కామా నతృప్తోనుజుషన్ యుల్లకాన్ వర్షయామినీః,
న వేద యాంతీ ర్నాయాంతీ రూర్వశ్యాకృష్టచేతనః. ౬

నుప్రసద్ధుడగు పురూరవచక్రవర్తి ఊర్వశీవిరహవశమున
మిక్కిలి నగచి, వగచి, తుదకు శోకము నడంచినై చికొని నిర్వి
ణ్ణుడై ఈగాధ నొనఁదానిని గానము చేసెను. ౪

తన్ను వదలిపైచి వెళ్ళిపోవుచున్న ఆ ఊర్వశిని, ఉన్మ
త్తుడై దిగంబరుడై వెన్నంటి, ఓ ప్రియురాలా! నిష్కరుణ
రాలా! పోకుము! పోకుము! నిలుపుము! నిలుపుము! అని
దీనుడై బిగ్గరగా బిలిచి బ్రతిమాలుకొనుచు, ఆ పురూరవుడు,
మిక్కిలి విలపించుచు పరుగు లిడుచు నచునరించెను. ౫

అనేక సంవత్సరము లా పురూరవుడు వచ్చుచు బోవుచు
నున్న రాత్రుల నేమాత్రము గమనింపక నీచములై న కామసుఖము
లను దనివి సనక, ఆ యూర్వశితో తదాకృష్టచిత్తుడై భోగించి
యుండెను. నాటికిని తృప్తి నొందియుండనికతన ఆత డట్లామెను
వేడుకొనుచు, విలపించుచు, వెన్నంటెను. ౬

పురూరపు డనెను

అహో! కామకలుషీకృత చిత్తుడనై పోయిన నా
మోహము నేమని యనవలె? ఇది నిరవధికముగా పెరిగిపోయినది.

ఐశ ఉవాచ

అహో! మే మోహవిస్తారః కామః కశ్మలచేతసః,
దేవ్యా గృహీతకంఠస్య నాయుఃఖండా ఇమే స్మృతాః. ౭

నాహం వేదాభినిముక్తః సూర్యోవాభ్యుదితోఽఘ్నయా,
ముషితో వర్షపూగానాం బతాహాని గతా న్యత. ౮

అహో మ ఆత్మసమ్మోహా! యేనాత్మా యోషితా కృతః,
క్రీడామృగ శ్చక్రవర్తీ సరదేవశిఖామణిః. ౯

సపరిచ్ఛద మాత్మానం హిత్వా తృణ మివేశ్వరమ్,
యాతీం స్త్రియం చాన్వగమం నగ్న ఉన్మత్తవ ద్రుదక్. ౧౦

ఆ ఊర్వశిబాహుబంధములలో బడియుండి, రాత్రిరూపములుగా
ఖండఖండములుగా తఱిగిపోవుచున్న నా యాయువునే గమనింప
నేర నైతిని. ౭

అక్కటా ! ఊర్వశిచేత నే నంతయు వంచితుడ నై నాను.
ఆమెతోడి సుఖములలో దగిలియుండి సూర్యు డుదయించి
నదియు, అస్తమించినదియు, ఎన్ని దినములు పక్షములు నెలలు
సంవత్సరములు గడచినదియు, తెలియకపోతిని. ౮

ఆహా ! నా మోహపరాధీనత్వము నేమనవలె ? సరదేవ
శిఖామణినై మహాచక్రవర్తినై పేరు గాంచిన నే నొక స్త్రీచే
క్రీడామృగము గావింపబడితిని. ౯

సపరికరుడనై మహావిభవకలితుడనై మహారాజనై న
నన్ను గడ్డిపరకనువలె వదలివైచి వెళ్ళిపోవుచున్న స్త్రీ ననుసరించి,
నగ్నుడనై ఉన్మత్తుడువలె విలపించుచు వెంటబడి పోతిని. ౧౦

కుత స్తస్యానుభావః స్వా త్తేజ ఈశిత్వ మేవ వా,
యోన్వగచ్ఛం ప్రియం యాంతీం ఖరవత్పాదతాడితః. ౧౧

కిం విద్యయా కిం తపసా కిం త్యాగేన శ్రుతేన వా,
కిం వివిక్తేన మానేన స్త్రీభి ర్యస్య మనో హృతమ్. ౧౨

స్వార్థ స్వాకోవిదం ధి జ్ఞాం మూఠం పండితమానినమ్,
యోఽహ మీశ్వరతాం ప్రాప్య స్త్రీభి ర్గోఖరవ జ్జితః. ౧౩

సేవతో వర్షపూగాః మే ఊర్వశ్యా అధరానవమ్,
న తృప్య త్యాత్మభూః కామో వహ్ని రాహుతిభి ర్యథా. ౧౪

కాలితో తన్నినను విడువక ఆడుగాడిదను మగగాడిద
వలె, తిరస్కరించిపోవుచున్న స్త్రీ ననుసరించి పోసాగిన నాకు
మహానుభావత్వముగాని, తేజస్త్వముగాని, చక్రవర్తిత్వముగాని,
యుండి, యేమి ప్రయోజనము ? ౧౧

స్త్రీలచే నపహరింపబడిన మనస్సు గలవానికి విద్యగాని,
తపస్సుగాని, త్యాగముగాని, శ్రుతముగాని, ఏకాంతసేవిత్వము
గాని, మానముగాని, యుండి యేమి లాభము ? ౧౨

ఛీ ! ఛీ ! నేను వట్టి మూఢుడను పండితమృన్మయుడను
అయి, స్వపురుషార్థము నేమియు గుర్తింప నేరని అజ్ఞుడ నయి
పోయినాను. చక్రవర్తిత్వదవిని బొందియుండియు, అక్కటా !
స్త్రీలచేత, పశుప్రవలె, గాడిదవలె జయింపబడితిని. ౧౩

పెక్కెండ్లు విడువక ఊర్వశియధరామృతమును పానము
చేసినను, నామనస్సున గలిగిన కామము, ఆహుతులతో అగ్ని
హోత్రము వలె, ఇను మంతయు తృప్తి గొనకున్నది. ౧౪

పుంశ్చల్యాపహృతు చిత్తం కో న్నన్యో మోచిషుః ప్రభుః,
ఆత్మారాజే మృతే భూమిత మధోక్షజన్ ? ౧౪

బోధితస్యాపి దేవ్యా మే సూక్తవాక్యేన కంఠతేః,
మనోగతో మహామోహా నాపయా హ్యణరాత్మనః, ౧౫

కి మేతయా నోపకృతం రజ్జ్వా వా సర్పచేతనః,
ద్రష్టుః స్వరూపావిదుషో మోహం య దజితేంద్రియః, ౧౬

పుంశ్చలి యగు స్త్రీచే నపహరింపబడిన మనస్సును
ఆత్మారాముడు అధోక్షజుడు భగవంతుడు నాకు పరమేశ్వరుడు
తెక్క, మఱియింకొక డెన్నడు వదలించ గలడు ? ౧౪

ఆ ఊర్వశీదేవి, “శ్రు- పునారవో మా మృధా మా
ప్రతప్తో మా త్వా వృకాసో అశీవాన ఉక్షకా, న నై స్త్రైణాని
సఖ్యాని సంతి సాలావృకాణాం హృదయాని చైతా” ఇత్యాది
సూక్తవాక్యములతో స్పష్టముగా బోధించినను, అజితాత్ముడ
నైన నామనస్సున నుద్భవించిన మహామోహము తొలగి
పోకున్నది. ౧౫

రజువును జూచి భ్రమించి యధార్థస్వరూపము నెఱుగక
సా మని తలచుచో, వానికి నిజముగా ఆత్రాడు చేసిన దోష
మేమి ? అదోషము ఆభ్రమపడిన యజ్ఞనిదేశదా ? అట్లు వాస్తవమున
ఊర్వశి కామావలచిత్తుడ నగు నాయెడ గాంచిన అప
రాధ మేమున్నది ? నేనే అజితేంద్రియుడనై అ ట్లయినాను. ౧౬

మలినమై దార్గంధ్యాదులకు నెలవై అపవిత్రమైన యీ
శరీర మొక్కడ ! సామనస్యము అనగా పూవులకువలె సాగం

కావ్యం మనీషునః కాయో చార్గంభ్యాద్యాత్మకోఽశుచిః,
క్వ గుణాః సౌకునస్యాద్యా హృద్యాసోఽనిద్యయా కృతః. ౧౮
నీత్రోః కం స్విన్న భార్యయాః స్వామినోఽగ్నేః శ్వగృధ్రయోః,
ఏ మాత్స్యః కం నుహృదా మితి యో నావసీయతే. ౧౯

అస్మిన్ కశేబరేఽమేధ్యే తుచ్ఛనిష్టే వివజ్జితే,
అహో సుభద్రం సునసం నుస్మితం చ ముఖం స్త్రియః. ౨౦

ధ్యము సౌకుమార్యము మున్నగు గుణము లెక్కడ? అజ్ఞాన
వశముననే అధ్యాన గావింపబడుచున్నదినుమా! అజ్ఞానవశము
ననే సౌకునస్యాది గుణములు హేయమగు కాయమునందు
స్వపరికల్పితము లగుచున్నవి. ౧౮

ఈ శరీరము కన్నతలిదండ్రులదా? భోగప్రదయైన
భార్యదా? పాపముడైన చురమానునిదా? తుదికి దహింప
జేయు నగ్నిహోత్రునిదా? లేక కొటికి తిను శ్వగృధ్రాదులదా?
తత్కృతములగు శుభాశుభముల సనుభవించు తనకే సంబంధించి
నదా? ఉపకారము లగు మిత్రులదా? ఇది యెవరికి సంబంధించి
నది? ఎవరి కభిమానపాత్ర మైనది? నిశ్చయముగా తెలియ
బడదు. ౧౯

అమేధ్యమై తుట్టతుడకు బ్రుల్లి పురుగులుపడి, విణ్మాత్ర
లక్షణమై, భస్మమై పోవు నీ కశేబరమునందు మూఢు డగు
వాడు, అహా! ఈ స్త్రీముఖ మెంత అందముగా నున్నది? ము
క్తెంత ముచ్చటగా నున్నది? అని తలచి, ప్రియముగా
భావించి నక్తు డగుచున్నాడు. అశ్చర్యము! ౨౦

త్వ జ్ఞాంస రుధిర స్నాయు మేదో మజాసి సంహతౌ,
విణ్మాత్రపూయే రమతాం క్రిమీణాం కీయ దంతరమ్ ? ౨౧

తథాపి నో విషజ్జేత స్త్రీషు స్త్రైశ్చేషు చార్దవిత్,
విషయేంద్రియసంయోగా నృనః క్షుభ్యతి నాన్యథా. ౨౨

అదృష్టా దశ్రుతా ద్భావా న్ను భావ ఉపజాయతే,
అసంప్రయుంజితః ప్రాణాః శామ్యతి స్తిమితం మనః. ౨౩

తస్మా త్సంగో న కర్తవ్యః స్త్రీషు స్త్రైశ్చేషు చేంద్రియైః,
విదుషా మ ప్యవిస్రభః షడ్వర్గః కీము మాదృశామ్ ? ౨౪

చర్మము, మాంసము, రక్తము, స్నాయువులు, మేదస్సు
మజ్జ, ఎముకలు మున్నగువాని ప్రోవై విణ్మాత్రములతో నిండి
యుండు నీ శరీరమునందు రమించు మనుజులకును క్రిములకును
భేద మేమి ? ౨౧

కావున వివేకవంతు డగువా డెవ్వడును, స్త్రీలతోడను,
స్త్రీసక్తు లగువారితోడను, సంగమును పెట్టుకొనరాదు. మనస్సు
విషయేంద్రియసంయోగమువలన జలించి వికల మగునుగాని,
మఱొక్క-తెఱగున గానేరదు. ౨౨

మున్ను తా జూడనట్టియు, విననట్టియు, విషయమువలన
తనమనస్సులో, దానినిగుఱించిన విచారమే పుట్టదు. కావున,
ఇంద్రియములను విషయములపై బోసీక అరికట్టువానికి, మనస్సు
స్తిమితమై చలింపక నిలిచి శమము నొందును. ౨౩

కావున స్త్రీలతోడను, స్త్రీసక్తు లగువారితోడను, ఎన్న
డును ఎవ్వడును సంగము గావింపరాదు, విద్వాంసు లగువారల
కేని, ఇంద్రియషడ్వర్గము నమ్మదగినది కా దనిన, ఇక మాబోంట్లు
విషయమును మఱివేత చెప్పనేల ? ౨౪

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ

ఏవం ప్రగాయక్ నృపదేవదేవ
స్స ఊర్వశీలోక మథో విహాయ,
ఆత్మాన మాత్మ సృవగమ్య మాం వై
ఉపారమత్ జ్ఞాననిధూతమోహః.

౨౫

తతో దుస్సంగ ముత్స్రుజ్య సత్పు సజ్జేత బుద్ధిమాన్,
సంత ఏతస్య భిందంతి మనోవ్యాసంగ ముక్తిభిః.

౨౬

సంతోఽనపేక్షా మచ్ఛిత్తాః ప్రశాంతా సమదర్శినః,
నిర్మమా నిరహంకారా నిర్ద్వంద్వా నిష్పరిగ్రహః.

౨౭

శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను

అని తలచి గానము చేయుచు, చక్రవర్తిచూడామణి
యగు పురూరవుడు, ఊర్వశీలోకేచ్ఛను బాసి, పరమాత్మ నగు
నన్ను మనస్సున నిలిపి, సాక్షాత్కారము గావించుకొని, జ్ఞానము
చేత నెల్లమోహములను దొలగించుకొని, ముక్తు డయ్యెను. ౨౫

కావున, బుద్ధిమంతు డగువాడు, దుస్సంగమును వదలి,
సత్సంగమును గావించుకొనవలెను. అట్లు కావించినచో, సత్పు
రుషు లాతని మనోవ్యాసంగమును తగునుక్తులతో వదలించి
వేయుదుడు. ౨౬

సత్పురుషు లగువారు నిరపేక్షులు, మచ్ఛిత్తులు, ప్రశాం
తులు, సమదర్శులు, నిర్మములు, నిరహంకారులు, నిర్ద్వంద్వములు,
నిష్పరిగ్రహులు నై యుందురు. ౨౭

తేషు నిత్యం మహాభాగ ! మహాభాగేషు మత్కథాః,
సంభవంతి హి తా నృణాం జవతాం ప్రపునో త్యథుమ్. ౨౮

తా యే శ్రుణ్వంతి గాయంతి హ్యనుమోదంతి చాదృతాః,
మత్పరాః శ్రద్ధధానాశ్చ భక్తిం విందంతి తే మయి. ౨౯

భక్తిం లబవతః సాధోః కి మన్య దవశిష్యతే ?
మ య్యనంతగుణే బ్రహ్మ జ్ఞానందానుభవాత్మని. ౩౦

యథోపశ్రయమాణస్య భగవంతం విభావనుమ్,
శీతం భయం తమోఽప్యేతి సాధూన్ సంసేవత స్తథా. ౩౧

మహాభాగు లగు ఆ సత్పురుషులు, నిరంతరము నాకథ
లనే కొని విచారించుచు నుందురు. ఆ కథలు, పరమపవిత్రము
లైనవి. అవి, విచువారలచాపములను దొలచివేసి, వారిని పవి
త్రిల నొనరించును. ౨౮

ఆ కథలయం దాదరము నిలిపి, శ్రద్ధతో వినువారు,
గానము చేయువారు, అనుమోదించువారు, మత్పరులై, నా
యందు శ్రద్ధ గలిగి, నాయందు భక్తిని బొందుదురు. ౨౯

అనంతగుణుడనై, కేవలానుభవానందాత్ముడనై, పర
బ్రహ్మ నగు నాయందు భక్తిని బొందిన సాధువున కింక గావల
సిన దేమున్నది ? వాని కింకేది కొందువ ? ౩౦

సూర్యభగవాను డుదయించినప్పట్లు శీతబాధ నశించు
నట్లే, సాధువులసేన బూసనవానికే, ఆగామికర్మాదిజాడ్యము,
ఆగామినంసారభయము, తన్మూలమైన అజ్ఞానము, నశించి
పోవును. ౩౧

నిమజ్జోన్మజ్జతాం ఘోరే భవాభౌ పరమాయణమ్,
సంతో బ్రహ్మవిద శ్శాంతా నౌర్దృఢేవాపు మజ్జతామ్. ౩౨

అన్నం హి ప్రాణినాం ప్రాణ ఆర్తానాం శరణం త్వహమ్,
ధర్మో విత్తం నృణాం ప్రేత్య సంతోఽస్మా ద్భిభ్యశోఽరణమ్.

సంతో దిశంతి చక్షూషి బహి రర్క-స్సముత్థితః,
దేవతా బాంధవా స్సంత స్సంహ-త్యాహ-నేన స. ౩౪

నీటిలో మునిగిపోవువారికి సడవవలె, ఘోరమైన భవ
సముద్రమునందు ముంచుకుచు తేలుచు కొట్టుకొని పోవువారలకు
బ్రహ్మవేత్తలు శాంతిలు నగు సత్పురుషులే దిక్కునుమా ! ౩౨

ప్రాణధారులకు అన్నమే ప్రాణము, అసగా జీవనము,
ఆర్తు లగువారికి నేనే రక్షకుడను. పరలోకమున ధర్మమే రక్ష
కము. ఇహమందు ధనము రక్షకము. అట్లే ఈ సంసారపాతము
నకు భయపడువారలకు సత్పురుషులే రక్షకులు. ౩౩

సత్పురుషులు సూర్యునికంటెచు గొప్పవారు. సూర్యుడు
లెస్సగా ఉదయించి బహిరవలోకనమునకు వీలుపడు నొక కంటిని
మాత్రమే యిచ్చును. సత్పురుషు లట్లు గాదు. సగుణ నిర్గుణ
జ్ఞానముల నుపదేశించి, ఆంతరికమైన సత్పురుషు దెలిపింతురు.
కావున, సత్పురుషులే దేవతలు. సత్పురుషులే బంధువులు.
సత్పురుషులే ఆత్మ. సత్పురుషులే నేనును. ౩౪

వైరసేన సత్తోఽప్యేవ మూర్వాశ్వా లోకనిస్సృహః,
ముక్తనంగో మహీ పేతా మాత్మారామ శ్చచార హ. 3౫

ఇతి శ్రీమద్భాగవతే ఏకాదశస్కంధే ఐలగీతం నామ
షడ్వింశోఽధ్యాయః.

ఇట్లు నిశ్చయించి వీరసేనకులోద్భవుడైన ఆ పురూరవ
మహారాజు సైతము, ఊర్వశీని జూడవలె ననిగాని, ఊర్వశీలోక
మున కేగవలె ననిగాని, కొరక నిస్సృహుడై, ముక్తనంగుడై,
ఆత్మారాముడై, ఈ భూమిలో నెల్లెడ సంచరించెను. 3౫

ఇది శ్రీమద్భాగవతము ఏకాదశస్కంధమున ఐలగీతి మను
ఇరునదియాటవ యధ్యాయము.

౭ శ్రుతిగీత

శ్రుతిగీత శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున ఎనుబది యేడవ యధ్యాయముగా శ్రీ వేదవ్యాసభగవానునిచే నిబద్ధము. ఇది అశేవ సమాక్షాద్య పురాణోపనిషద్రసము, అని అదే యధ్యాయమున నలువదిపాటలగవ శ్లోకమున నిర్వచింప బడినది. నిర్గుణము, అనిర్దేశ్యము నైన బ్రహ్మమునందు గుణవృత్తులైన శ్రుతివాక్యము లెట్లు సాక్షాత్తు అన్వయింప గలవు ? అని తన్నడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానముగా పరీక్షిన్నరేంద్రునకు ఈయోగి, మున్నొకప్పుడు జనలోకములో జరిగిన బ్రహ్మసత్రయాగమున ఇదే ప్రశ్న రాగా, సనకాదులను శ్రోతలను జేసి, సనందజహాని ప్రవచించిన విధానమున, వాతాయణమహర్షి నారదున కిదే ప్రశ్నమునకు సమాధానముగా నిట్లుపదేశించె, — నని శ్రుతిగీతోపాఖ్యానము నుపదేశించెను. నిద్రించుచున్న రాజాను వండిమాగధులువలె సర్వలయము గావించి, ప్రళయంతమున శయానుడై జుంజు భగవానుని శ్రుతులిట్లు స్తుతించిన వని యుపక్రమించి, ఈ శ్రుతిగీతమునందు సమస్తోపనిషద్రహస్యము నిర్వచింప బడినది. పురాణవాఙ్మయములో తత్వోపదేశకములైన ప్రధానఘట్టములలో, సుసముగ్రములైనవానిలో, శ్రుతిగీతను మించిన ఘట్టము లేనే లేదని చెప్పువచ్చును. అది అద్దాని పరంపరాద్వారముననే విదిత మగుచున్నది. ఎందును ఎట్లును సులభముగా సమాధానము కుదురని అన్ని సంశయములకును సమాధానము చెప్పి, ఈ శ్రుతిగీతాఘట్టము, హృదయగ్రంథితోపాటు భవగ్రంథినిగూడ అడచువదిగా నున్నది.

రాజోవాచ

బ్రహ్మ! బ్రహ్మణ్యనిర్దేశ్య నిర్గుణే గుణవృత్తయః,
కథం చరంతి బ్రుతయః సాక్షాత్పదసతః వచే? ౧

శ్రీ శుక ఉవాచ

బుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణాక జనానా మస్పృశ త్ప్రభుః,
మాత్రార్థం చ భవార్థం చ ఆత్మనే కల్పనాయ చ. ౨

సైషా హ్యుపనిషద్బ్రాహ్మీ పూర్వేషాం పూర్వజై ర్భూతా,
శ్రద్ధయా ధారయే ద్య స్తా త్కేమం గచ్ఛే దకించనః. ౩

పరీక్షి నృహారా జనెను

బ్రహ్మణ్యుడ వగు ఓ శుకమహర్షీ! ఎట్లును నిర్దేశించుటకు
పీలుపడనిదియు నిర్గుణము సదసత్పరము నిగు బ్రహ్మమునందు
గుణవృత్తు లైన శ్రుతు లెట్లు సాక్షాత్తు ప్రవర్తింప గలవు? ౧

సర్వప్రభు వగు భగవానుడూ, జీవులకు అర్థ ధర్మ కామ
మోక్షములనిమిత్తమై, బుద్ధిని ఇంద్రియములను మనస్సును
ప్రాణములను సృజించెను. పరంపరగాగాని, సాక్షాత్తుగాగాని,
సమస్తశ్రుతులకును బ్రహ్మమునందే పర్యవసానము. అంతియ
గాక, ఈశ్వరుడు జీవులను మోక్షముకొఱకే సృష్టించుచున్నాడు.
స్వరూపోపపాదనమునువినా ఆతడు పొడబడడు. కావున, ఏదేని
యొక యోగ్యవృత్తి నాశ్రయించి, శ్రుత్యర్థమును గమనించి
పరమేశ్వరు నెఱిగి కొనవలెను. ౨

సర్వశబ్దములు, సర్వశ్రుతులు, బ్రహ్మమునందే ముఖ్య
వృత్తిని బొందుచున్నవి. వానికి తదన్యత్వ మేమాత్రమేనియు
లేదు, అనుట నిశ్చయము. కావున, పూర్వోద్దిష్ట మగు నిది,

అత్ర తే వర్ణయిష్యామి గాథాం నారాయణాన్వితామ్,
నారదస్య చ సంవాదం ఋషే రామాయణస్య చ. ౪

ఏకదా నారదో లోకాన్ పర్యటన్ భగవత్ప్రియః,
సనాతన మృసిం ద్రప్తుం యయా నారాయణాశ్రమమ్. ౫

యో వై భారణవక్త్రేస్మిన్ తేమాయ స్వస్తయే నృణామ్,
ధర్మజ్ఞానశమోపేత ఒకల్ప దాస్థిత స్తః. ౬

బ్రహ్మనుగుణించి బోధించు నతిరహస్య విషయము. దీనిని
బ్రాహ్మ్యుపనిషత్తు అనవచ్చును. దీనిని పూర్వాతిపూర్వ లగు
వామదేవాదులు, విచారించి, నిశ్చయించి, తమమనస్సులలో
ధారణ చేసి యుండిరి. దానిని శ్రద్ధతో దెలిసి ధారణచేయువాడు
అశ్వంతిక తేమమును అనగా బ్రహ్మమునే పొందును. అతని
కింక కోరదగినదికాని, పొందబడనిదికాని, యుండదు. ౩

ఈవిషయమున నొక పురాతనగాథ కలదు. అది నారద
నారాయణమహర్షి సంవాదరూపమున నున్నది. అది, ప్రవర్తకు
డగు నారాయణునితో నిర్భరమై యున్నది. కావున అతిపవిత్ర
మైనది. ౪

ఒకప్పుడు నారదుడు లోకసంచారము చేయుచు సనా
తను డగు నారాయణమహర్షిని జూడవలె నను కోరికతో
నారాయణాశ్రమమున కేగెను. ౫

ఈ భారతవరమునందు నరులకు అభయరూప మగు
తేమము, మోక్షరూప మగు స్వస్తి కలుగుటకై, ఆ నారా
యణమహర్షి, ధర్మము, జ్ఞానము, శమము మున్నగువానితో
గూడి, కల్పాదినుండయు తపము గావించుచున్నాడు. ౬

తత్రోపవిష్ట మృషీభిః కలాపగ్రామవాసిభిః,
పరీతం ప్రణతోఽపృచ్ఛ దిద మేవ కురూద్వహ ! 2

తస్మా అవోచ ష్టిగవాక్ ఋషీణాం శ్రుత్వాతా మిమమ్,
యో బ్రహ్మవాదః పూర్వేషాం జనలోకనివాసినామ్. ౩

శ్రీ భగవా నువాచ

స్వాయంభువ ! బ్రహ్మసత్రం జనలోకేఽభవ త్పురా,
తత్రత్యానాం మానసానాం మునీనా మూర్ధ్వరేతసామ్. ౪

శ్వేతద్వీపం గతవతి త్వయి ద్రష్టుం తదీశ్వరమ్,
బ్రహ్మవాదః సంప్రవృత్తః శ్రుతయో యత్ర శేరతే. ౧౦

పరీక్షిన్మహారాజా ! ఆ యాశ్రమమున కలాపగ్రామవాసు
లగు ఋషులు పరివేష్టించగా కూర్చుండియున్న ఆ నారాయణ
మహర్షి గాంచి మ్రొక్కి- నారదు డిదియే ప్రశ్నించెను. 2

అపు డా నారాయణమహర్షి, ఆ ఋషు లందఱు విను
చుండగా, నారదునితో, పూర్వము జనలోకనివాసులు, పూర్వల
కంటె పూర్వల నగు సనందనాదులు ప్రశ్నోత్తరరూపముగా
చర్చించి చెప్పిన యీ విషయమునే యిట్లు చెప్పెను. ౩

శ్రీ నారాయణ మహర్షి చెప్పెను

నారదా ! పూర్వము జనలోకమున బ్రహ్మసత్రము జరి
గెను. తల్లోకనివాసులు, ఊర్ధ్వరేతను-లు, బ్రహ్మమానస
పుత్రులు నగు సనకాది మహర్షు లద్దానిని జరిపిరి. ౪

ఆసమయమున నీవు శ్వేతద్వీపాధిపతి యగు పరేశ్వ
రుని జూడ గోరి శ్వేతద్వీపమున కేగియుంటివి. ఆ బ్రహ్మ

తత్ర హామ మభూత్ ప్రశ్న స్వం మాం య మనుష్యచ్ఛసి,
పరిహాగాం శ్చ తాన్ సర్వాన్ వక్ష్యేహం శ్రుణు తేనఘ !

తుల్యశ్రుతతపశ్చీలా స్తుల్యస్వీయారిమధ్యమాః,
అపి చక్రుః ప్రవచన ఏకం శుశ్రూషవోఽపరే. ౧౨

సనందన ఉవాచ

స్వస్మష్ట మిద మాపీయ శయానం సహ శక్తిభిః,
తదంతే బోధయాంచక్రు స్తల్లింగైః శ్రుతయః పరమ్. ౧౩

సత్రమునందు సనకాదులు బ్రహ్మవిచారమును జరిపిరి. అందు
శ్రుతులుకూడ స్వయముగ పాల్గొనినవి. ౧౦

ఆ బ్రహ్మవాదమునందు నీవు న న్నుడిగిన యీ ప్రశ్నయే
వచ్చెను. అప్పు డీ విషయమున పుట్టిన పూర్వపక్షములను
సిద్ధాంతములను అన్నిటిని సవిమర్శముగ నీకు జెప్పాచున్నాను.
వినుము. ౧౧

తుల్యమైన శాస్త్రజ్ఞానము, తపస్సు, శీలము, గలిగి,
శత్రుమిత్రోదాసీనులయందు తుల్యమైన భావమే గలిగి, అంద
ఱును సమర్థులే అయియున్నను, ఆ సనకాదులు, సనందుని
వక్తను గావించిరి. తక్కినవా రందఱు నప్పుడు శ్రోతలుగా బను
పడిరి. అప్పుడు సనందను డిట్లు ప్రవచించెను. ౧౨

సనందనుడు చెప్పెను

తనచే నృజింపబడిన యీ బ్రహ్మాండము సంతయు నుప
సంహరించి, నామరూపాది విభాగములతో గ్రహింప నలవి
గాని యవస్థ నంది యున్న ప్రకృతి పురుష కాలాత్మ
కము లైన శక్తులతోనహా శయనించి నిదురించుచున్నవాడువలె

యథా శయానం సమాజం వందిన స్తత్పరాక్రమైః,
ప్రత్యూషేభ్యేత్య సుశ్లోకై ర్బోధయం త్యనుజీవినః. ౧౪

శ్రుతయ డొచుః

జయ జయ జ హ్యజా మజిత! దోషగృభీతగుణాం
త్వ మసి య దాత్మనా సమపరుద్ధసమస్తభగః,
అగజగదోకసా మఖిలశక్త్యసబోధక! తే
క్వచి దజయాత్మనా చ చరతోఽనునరేన్నిగమః. ౧౫

వర్తించుచున్న పరమపురుషుని, ప్రళయాంతమునందు శ్రుతులు
మూర్తిమంతములై సమీపించి పరమపురుష సాధారణధర్మ
ప్రకాశకములైన తల్లింగములతో మేలుకొలుప దొడగెను. ౧౩

నిద్రించుచున్న సమాట్టను తదనుజీవులైన వందిమాగ
ధులు ప్రభాతసమయమున సమీపించి, సుశ్లోకములైన తత్పరా
క్రమములను బోధించు మేలుకొలుపునట్లు శ్రుతులు పరమ
పురుషుని ప్రబోధింప మొదలిడెను. ౧౪

శ్రుతులు సలికెను

ఓ మహాపురుషా! జయ! జయ! సర్వోత్కర్షమును
శాశ్వతముగా పొందుమా! ఓ అజితుడా! దోషములతో
నిండియుండియు గుణమును ప్రదర్శించు స్వభావము గలిగి,
జీవులకు సంసారమును దెచ్చిపెట్టు గుణమునకు ఆశ్రయమైన
మాయను జయించివేయుము. నీవు స్వయముగా పరమైశ్వ
ర్యము, వీర్యము, యశస్సు, శ్రీ, జ్ఞానము, వైరాగ్యము అను
షడ్గుణసంపదను పొంది యున్నవాడవు. సావరములు జంగమ
ములు నగు శరీరములు గల జీవులలో సంతర్కమివై వాని

బృహ దుపలబ్ధ మేత దవయం త్యవశేషతయా
యత ఉదయాస్తమయా వికృతే ర్మృదివావికృతాత్,
అత ఋషయో దధు స్వయి మనోవచనాచరితం
కథ మయథాభవంతి భువి దత్తపదాని సృణామి? ౧౬

యెల్ల శక్తులను గార్యోన్ముఖములను గావించువాడవు నీవే
నుమా! సృష్ట్యాదినమయమున మాయతో క్రిడించుచు, నిత్య
మలుప్తపరమైశ్వర్యవత్త్వమున సత్యజ్ఞానానందైకరస మైన
ఆత్మతో వర్తించు నిన్ను వేదము ప్రతిపాదించుచున్నది. ౧౫

బ్రహ్మమువలన బాడమి ఇంద్రాగ్నాద్యదినామముల వ్యవ
హారమును గనుచున్న యీ సమస్తమును బ్రహ్మమే యని
వేదాంతములు చెప్పుచున్నవి. అట్లు జగత్కారణ మగు ఆ
బ్రహ్మవలననే యీ సమస్తము పుట్టి, మరల బ్రహ్మమునందే
లయ మొందుచున్నది. ఒక్కటియే యైన మృత్పిండమువలన
ఘటశరావాదులు పుట్టి భగ్నములై మరల ఆ మృత్తునందే
లయ మొందుచున్నవి. అట్లగుటవలన ఆ మృత్తున కేమియు వికా
రము కలుగుట లేదు. అట్లే ఉత్పత్తిలయములకు గారణ మైనను
బ్రహ్మ కెట్టి వికారము కలుగుటలేదు. అది స్వతస్సిద్ధముగా
నిర్వికారము. అందువలన, మంత్రములును మంత్రద్రవ్య లగు
మహర్షులును తమమనోవాగాచరితములను నీయందే నిలిపి, తమ
మనస్సుతో నిన్నే ధ్యానించి, పలుకులతో నిన్నే నిరూపించుచు
చున్నారు. అది సక్రమమే కదా. ఎట్లన — పాపాణములు
ఇష్టికలు మున్నగువానిపై నడుగు లిడినను, అవి భూమిపై నిడి
నట్లే యగుచున్నవికదా! మృద్వికారములైన పాపాణేష్టికాదులు
భూమయములే యగుచున్నవిగాని, భూమికంటె వేరుగుటలేదు.

ఇతి తవ సూరయః శ్రుత్యధివతేఽఖిలలోకముల
 క్షవణకథాఽమృతాబ్ధి మవగాహ్య తపాంసి జవహః,
 కిముత పునః స్వధామవిధుతాశయకాలగుణాః
 పరమ! భజంతి యే పద మజస్రసుఖానుభవమ్? ౧౭

దృతయ ఇవ శ్వసం త్యసుతృపో యది తేనువిధా
 మహదహమాదయోఽండ మస్మజ్ క్ యదనుగ్రహతః,
 పురుషవిధోన్వయోత్ర చరమోఽన్నమయాదిషు య
 స్సదనతః పరం త్వ మథ యదే వ్యవశేష మృతమ్. ౧౮

అట్లే బ్రహ్మాండ్రాగ్నిరవీందుముఖాత్మకముగా వ్యవహారమును
 గనుచున్నను ఈజగము బ్రహ్మమువలననే పుట్టిన దగుటవలన
 బ్రహ్మకంటె వేఱు కానేరదు. ౧౯

జగజ్జన్మస్థితిలయములకు హేతుభూతుడ వైన ఓ ప్రభూ!
 అట్లు సర్వకారణుడవు ధ్యేయుడవు నీవే యగుటవలన వివేక
 వంతులగు పండితులు, అఖిలలోకముల మలములను దొలగించి
 వైచు నీ కథానుధాబ్ధియం దవగాహనము చేసి, తాపములను
 బోగొట్టుకొనుచున్నారు. అని చెప్పిన ఓ పరమపురుషుడా!
 స్వరూపస్ఫురణముచేత రాగాదిమనోవృత్తులను జరామరణాదు
 లను శమింపజేసికొని అఖండానందానుభవమైన నీ స్వరూపమునే
 సేవించువారలవిషయము నింక జెప్పవలసిన దేమున్నది? ౨౦

నదులు నీయందు భక్తి కలిగి నిన్ననువర్తించువా రవుదు
 రేని, సఫలజీవనులే కాగలరు. అట్లు గాక, ప్రాణేంద్రియతర్పణ
 పరాయణులై శబ్దాదివిషయముల దగిలి తౌల్యమున వర్తింతు
 రేని, వారిని వాయుపూరితము లైన చర్మభస్మికలే యని యన

ఉదర ముపాసతే య ఋషివర్తను కూర్పదృశః
పరిసరపద్ధతిం హృదయ మారుణయో దహరమ్,
తత ఉదగా దనంత! తవ ధామ శిరః పరమం
పున రిహ య త్సమేత్య న పతంతి కృతాంతముఖే.

౧౯

వలెను. ఎందువలన నన — సర్వకారణుడ వగు నీ యనుప్రవేశ
రూప మగు ననుగ్రహము వలననే సామర్థ్యమును పొంది మహా
దహంకారాదులు అండమును సృజించినవి. అంతియగాక —
అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనంద
మయము లనెడు పంచకోశములయందును తుదిదై పురుష
విధమై యన్వయించి యుండి పుచ్చముగా నభిహిత మగు
నానందమయము నీవేసుమా ! సదసదాత్మకమగు నన్నమయాది
కముకంటెను పరుడవు అనగా తత్సాక్షీభూతుడవును నీవే. అవి
నశించినను అబాధ్యముగా మిగిలియుండు ఋతము అనగా
సత్యము సయితము నీవేసుమా !

౧౮

ఋషిసంప్రదాయమార్గములలో సూలదృష్ట్య లగువారు
కొందఱు మణిపూరకస్థిత మగు బ్రహ్మ నుపాసించుదురు. సూక్ష్మ
దృష్ట్య లై న అరుణివంశ్యులు దహరము అనగా సూక్ష్మ మగు
హృదయమును అనగా అనాహతచక్రస్థిత మగు బ్రహ్మము నుపా
సించుదురు. ఎందువలన నన — హృదయము సమస్తనాడీప్రసారమున
కును మార్గము. హృదయములోనుండి శతసంఖ్యాకములై న
నాడులును, సుషుమ్నయు పోవుచున్నవి. సుషుమ్న నిన్ను
బడయుటకు దగుస్థానము. అది మూలాధారమునుండి హృదయ
మధ్యముద్వారా ఊర్ధ్వముగ వెడలి, జ్యోతిర్మయము శ్రేష్ఠము
నగు బ్రహ్మరంధ్రమువఱకు నధిగమించి యున్నది. ఆసుషుమ్న

స్వకృతవిచిత్రయోనిషు విశన్నివ హేతుతయా
తరతమత శ్చకా స్వనలవత్ స్వకృతానుకృతిః,
అథ వితథా స్వమూ ష్వవితథం తవ ధామ సమం
విరజధియోన్వయం త్యభివివన్యవ ఏకరసమ్.

౨౦

ద్వారా అంతకాలమున వశీకృతాత్ములై నిన్ను పొందినవారు
మరల కృతాంతముఖమున అనగా సంసారమున బడరు. ౧౯

సర్వోపాదానకారణత్వముతో నీచే స్వయముగా నిర్మింప
బడిన విచిత్రములైన దేహములయందు అంతరాత్మరూపమున
ప్రవేశించి యున్నవాడవునలె వర్తిలుచు నీవు తరతమభావముతో
అగ్నిహోత్రుడువలె, స్వకృతములైన యోనుల ననుకరించి
ప్రకాశించుచు నుండువు. వస్తుతః అగ్నిహోత్రునకు ఎక్కువ
తక్కువలు లేకున్నను, శాను నిలుచు తృణకాష్ఠాదుల పరిమాణ
బలాదికములనుబట్టి యెక్కువతక్కువతో భాసించునట్లును, తన
ప్రకాశమున వస్తుతః యెక్కువతక్కువలు లేనివాడే యయ్యు
సూర్యుడు మేఘావరణముగల వర్షాకాలమున నికృష్టప్రకాశు
డుగా, మేఘావరణరహిత మైన శరత్కాలమున ప్రకృష్టప్రకాశు
డుగా, గ్రీష్మమున మహోత్కృష్టప్రకాశుడుగా, ప్రకాశించుచు
నుండునట్లు, నీవును తరతమభావములు లేనివాడవే అయ్యు,
నీవు రచించిన ఆయా యోనులయందు గల జ్ఞానముచందలి
స్యానాధిక్యముల ననుసరించి, అట్లే ప్రకాశించుచుండువు.
అయినను, ఈ యోను లుపసంహృతము లైనను, సమము
అనగా ఏకరూపము, ఏకరసము అనగా అవిచ్ఛిన్నానందము నగు
నీ స్వరూపము ఉపసంహృతము కానేరదు. అట్టి నీ శాశ్వత
ప్రథమ ధామమును నిర్మలమతు లగు పురుషులు వివిధములైన

స్వకృతపురే వ్యమీ వ్యబహిరంతరసంవరణం
తవ పురుషం వదం త్యఖిలశక్తిధృతోఽంశకృతమ్,
ఇతి నృగతిం వివిచ్య కవయో నిగమావపనం
భవత ఉపాసతేఽంఘ్రి మభవం భువి విశ్వసితాః. ౨౦

దురధిగమాత్మతత్త్వనిగమాయ తవాత్తనో
శ్చరితమహమ్మతాబి పరివర్త పరిశ్రమణాః,
స పరిలషంతి కేచి దపవర్గ మపీశ్వర ! తే
చరణసరోజహంసకులసంగవిస్మవ్యగ్రహాః. ౨౧

త్వద్గుణములనే కీర్తించు స్తుతులతో, నిన్నే సేవించి, యుపా
సించి, నిన్నే పొందుదురు. ౨౦

సీచే రచింపబడి నీకు నివాసభూతము లైన యీ దేవ
మనుష్యాది శరీరములయందు భోక్తయై యున్నట్టియు, లోపల
వెలుపల అను భేదము లేక యెల్లెడ వ్యాపించి యుండునట్టియు,
పురుషుని, అఖిలశక్తిధరుడవై పూర్ణుడవైన నీ అశక్తకృతునిగా
వేదాంతవాక్యములు బోధించుచున్నవి. ఇట్లు జీవగతి యిట్టి
దనియు, భగవద్భజనమువినా యిది తెలియబడ నేరదనియు,
విచారించి, నిశ్చయించి, వివేచనంతు లగువారు పేదములకు
సానమై, జ్ఞానమున కుత్సాదకమై, సర్వకర్మార్పణవిషయమై, సంసార
బంధమును పడలించు నీపాదమును తప్పక మోక్షమును గలి
గింపగల దను నమ్మికతో జితశ్వాసులై జితేంద్రియులై సేవించు
చున్నారు. ౨౧

ఎంత కష్టపడినను ఎట్లును దెలిసికొన శక్యముగాని యాత్మ
తత్త్వమును ప్రకాశపఱుచుటకు రానుకృష్టాదిరూపముల నొందిన
నీ పవిత్రసరిత్ర మను అమృతసింధువునందు మునిగి ఆఘాత్తి

త్వదనుపథం కులాయ మిద మాత్మసుహృత్ప్రియవ
 చ్చరతి తథోన్ముఖే త్వయి హితే ప్రియ ఆత్మని చ,
 న బత రమం త్యహో అనదుపాసనయాత్మహనో
 యదనుశయా భ్రమం త్యురుభయే కుశరీరభృతః.

23

నిభృతమరున్ముకోక్షదృఢయోగయుజో హృది య
 స్మనయ ఉపాసతే తదరయోఽపి యయుః స్మరణాత్,

కాది తాపములను బోగొట్టుకొని, కొందఱు, నీ చరణ సరోజ
 ముల నాశ్రయించిన పరమ భాగవత హంస కులములతోడి
 సంగముచేతి దేహ గేహ ద్వనురాగములు తొలగిపోయినవారై
 తాము అపవర్గమును సైత మభిలషింపరు.

22

నశించి మట్టిలో గలిసిపోవు నీ నరశరీరము త్వదారాధన
 ప్రవణమై, ని స్సనువర్తించున దవునదేని, ఆనందమయు డగు
 నాత్మతో, మిత్రునితో, ప్రియునితో సమాన మైన దగును.
 కాని, శబ్దాదివిషయసేవసముతో ఆత్మఘాతు లగువారు గుణ
 భూయిష్టమై త్వదారాధన యోగ్య మైన యీ శరీరమును
 పొందియు, ఆనందమయుడవును, హితుడవును, ప్రియుడవు నై
 యేమాత్ర మానుకూల్యము కనబడినను ప్రసాదాభిముఖుడ
 వగుట కుద్యుక్తుడవై యుండు నీయందు రమింపరు. అట్టివారిని
 గుఱించి విచారపడవలసి యున్నది. పాపము ! వారు ప్రారబ్ధవశ
 మున కుత్థితము లైన దేహములను పొందుచు, అత్యంత
 భయావహమైన సంసారమున బడి భ్రమించుచుందురు.

23

ప్రాణములను, మనస్సును, ఇంద్రియములను, విరోధించి,
 దృఢమైన యోగము నవలంబించి, సమాధినిష్ఠులగు మునులు

ప్రియ ఉరగేంద్రభోగభుజదండవిషక్తధియో
వయ మపి తే సమా స్సమదృశోఽఘ్రిసరోజనుధాః. ౨౮

క ఇహ ను వేద బతావరజన్మలయోగ్రసరం
యత ఉదగా దృషి ర్య మను దేవగణా ఉభయే,
తస్మి న సన్న చాస దుభయం న చ కాలజవః
కీ మపి న తత్ర శాస్త్ర మచక్రవ్య శయిత యదా. ౨౯

తమహృదయమున నుపాసించు నీతత్త్వమునే శత్రువులును ప్రీతి
లేకయే ద్వేషమున స్మరించినంతమాత్రమున నిన్నే పొందిరి.
పరిచ్ఛిన్నదృష్టులగు స్త్రీలుసైతము కామమున ఆదిశేషునిశరీరము
వంటి దీర్ఘభుజదండములు గల నీయందు సర్వాత్మనా తగిలిన
మనస్సు గలవారై, నిన్నే పొందిరి. శ్రుత్యభిమాని దేవతల
మగు మేముసైతము నీపదారవిందముల యమృతమే భోగ్య
ముగా గలిగి అనగా నీ చరణసరోజమునే ప్రకాశింపజేయుచు
సర్వాత్మనా నిన్నే పొందుచున్నాము. అనగా అట్టిమునులును,
అట్టిశత్రువులును, అట్టిస్త్రీలును, మేమును, ఒకేకోటికి జేరినవార
మగుచున్నారము. ౨౮

ఈజగమున అర్వాచీనములైన జన్మనాశములు గల యే
పురుషుడు పూర్వమే సిద్ధుడవై యున్న సిన్న దెలిసికొనగలడు ?
నీవు అందఱికంటెను బూర్వోత్తముడవు. ఎందువలన నన— నీవలన
ఆదిబుష్టి యగు బ్రహ్మ యుద్భవించెను. వాని ననుసరించి
అధ్యాత్మికాధిదైవిక దేవగణములు ఉత్పన్నము లైనవి. ఇంక
మిగిలిన మనుష్యాదు లందఱు వారినంటె అర్వాచీనులు గదా ?
అట్టిమనుజులు సనాతనతముడ వగు నిన్ను దెలిసికొన నేర రన

జని మసత స్సతో మృతి ముతాత్మని యే చ భిదాం
వివణమృతం స్మరం త్యుపదిశంతి త ఆరుపితైః,

నాశ్చర్య మేమి? నీవు సర్వమును లయింపజేసి శయనించినపుడు జీవులకు జ్ఞానసాధనమే లేకుండ పోయినది. ఎందువలన ననలపుడు స్థూలమగు నాకాశాదికము గాని, సూక్ష్మమగు మహదాదికము గాని, సదసత్తులగు నారెంటివలన నారబ్ధమైన శరీరము గాని, తన్నిమిత్తభూతమైన కాలవైషమ్యము గాని, లేకుండ పోయినది. అట్టిచో, అపు డచట ఇంద్రియప్రాణాదికము కూడ లేనిదై, జ్ఞాపకమగు శాస్త్రముకూడ లేనిదే యగుచున్నది. అందువలన అర్వాకస్పృష్టిగతులై దేహాద్యుపాధులు గలిగి, కాలవశమున మలినసత్త్వము నరులకు నిన్నెఱిగికొను సామర్థ్యమే లేని దగుచున్నది. అందువలన త్వదేశకరణత్వముతో శ్రవణకీర్తనాదిభక్తియే సుఖరము సుమా! ౨౫

ఉపదేవులగువారు సైతము భ్రమబాహుళ్యమున మునిగి తికమకపడుచుండుటవలన ఉపదేశరూపమున నేని జ్ఞానము లభించుట దుర్లభమగుచున్నది. ఎందువలన నన - అసత్తగు జగత్తునకు ఉత్పత్తిని వైశేషికాదులు చెప్పుచున్నారు. సత్తగు బ్రహ్మతత్త్వమునకే ఉత్పత్తిని పాతంజలూదులు చెప్పుచున్నారు. ఏకవింశతి ప్రకారమైన దుఃఖపు నాశమే మోక్షమని నైయామికులు చెప్పుచున్నారు. ఆత్మయందు భేదమును సాంఖ్యదులు తలపోయుచున్నారు. దేవతలకు మనుష్యులకు అన్యోన్యోపకారభావ జనితమైన వాణిజ్యఫల తుల్యమగు కర్మఫలవ్యవహారము సత్యమని మీమాంసకులు తలంతురు. వారందఱును ఆరోపితములైన భ్రమములమూలముననే అట్లు చెప్పుచున్నారు.

త్రిగుణమయః పుమా^{ని}తి భిదా యదబోధకృతా
త్వయి న తతః పరత్ర స భవే దవబోధరసే.

౨౬

నదివ మన ప్రీవృత్త్యయి విభా త్యనదా మనుజా
త్సదభిమృశం త్యజేష మిద మాత్మతయాత్సవిదః,
న హి వికృతిం త్యజంతి కనకస్య తదాత్మతయా
న్వకృత మనుప్రవిష్ట మిద మాత్మతయావసితమ్.

౨౭

గాని, తత్త్వదృష్టిచే మాత్రము కాదు. పురుషుడు త్రిగుణ
మయు డగుట నీ భేదబుద్ధి యంతయు అజ్ఞానమున గావించబడి
నదే కాని వేటొండు కాదు. తదబోధవిలక్షణుడవును అసంగు
డవును అవబోధరనుడవును అనగా జ్ఞానఘనడవును అగు నీవిష
యమున నీయజ్ఞానము, భేదభావములు పొసగనేరవు.

౨౮

మనుష్యులు మొదలుగ నెల్లదేహధారులవఱకు మనో
మాత్ర విలసితమై త్రిగుణాత్మకమైన యీ ప్రపంచజాతము అస
త్యయ్య త్వదధిష్ఠానన త్తచే నత్తువలె ప్రతీయమాన మగుచున్నది.
ఆత్మవేత్త లగువారుమాత్రము భోక్తృభోగ్యాత్మక మైన యీ
సమస్తవిశ్వమును ఆత్మస్వరూపముగానే తెలిసికొనుచున్నారు.
ఆత్మకార్యమగు నీ ప్రపంచజాతము ఆత్మస్వరూపముననే ప్రతీయ
మాన మగుచున్నది. దేనివలన ఏది పుట్టునో అది దాని
రూపముననే ప్రతీయమాన మగుట లోకాచారముగదా? బంగా
రమువలన సిద్ధ మయిన కటకమణితూదికములు బంగారువికార
మును బాయక తదాత్మములే యగుట కారణభూతకనకమయ
ములుగానే గోచరించుచున్నవి. అట్లే పరమాత్మచే సృజింపబడిన
యీజగము తదనుప్రవిష్టమై యున్నదగుటచేత కారణ మగు
పరమాత్మస్వరూపముగానే నిశ్చిత మగుచున్నది.

౨౯

తప పరి యే చరం త్యజులసత్త్వనికేతతయా
 త ఉత పదాక్రమం త్యవిగణయ్య శిరో నిర్పతేః,
 పరివయసే పశూ నివ గిరా విబుధా నపి తాం
 స్వయి కృతసౌహృదాః ఖలు పునంతి న యే విముఖాః. ౨౮

సర్వభూతావాసకునిగా నెఱిగికొని ని న్నైవరు సేవించుటతో
 వారు మృత్యువును లెక్కింపక అనాదరించి దానితలపై నడు
 గిడి తరింతురు. సర్మాత్మ యగు బ్రహ్మ నుపాసించక విముఖులై
 యభక్తు లగువారలను స్వయముగా వారు విద్వాంసులే యై
 యున్నను, అట్టివారిని శాస్త్రాత్మక మైన సమ్యగపచేశమున
 బోధించి, ముక్కుత్రాడు పోసి బాగుగా శిక్షించి, మదమున
 వశముగాని పోట్లగొడ్లనువలె బంధించి సన్మార్గమునకు దెత్తువు.
 ఎందువలన నన — నీయందు సౌహృదము అనగా ప్రేమరూప
 మగు భక్తిని గావించువారు తమ్మును ఇతరులను బవిత్రీకరింప
 నేర్తురు. తదితరు లగువారు మాత్ర మట్లు గావింప నేరరు.
 కావున నీయందు భక్తియు సత్యంతము ఆవశ్యకమే యగు
 చున్నది. భగవత్పరిచర్యచే చిత్తమాలిన్య ముడిగి భగవత్ప్రసా
 దమున నపరోక్షజ్ఞానము గలిగి, తద్వారా మోక్షము హస్తా
 మలకమువలె అప్రయత్నముగానే సిద్ధింపగలదు. భగవత్పరిచర్యా
 విముఖు లగువారలకు అట్టి దెన్నటికిని గలుగనేరదు. ఘోర
 తపములను దపించినను, భృగుపాతముల నొనరించినను, తీర్థముల
 సంచరించినను, ఆగమములను బఠించినను, యాగముల గావించి
 నను, యోగముల సభ్యసించినను, శ్రీహరి నాశ్రయింపక
 మృత్యువును దరించుట దుర్ఖటము.

త్వ మకరణః స్వరా డఖలకారకశక్తిధర
స్తవ బలి ముద్వహంతి సమదః త్వజయా నిమిషాః,
వర్షభుజోఽఖలక్షితిపతే రివ విశ్వసృజో
విదధతి యత్ర యే త్వధిశృటా భవత శ్చకీతాః

౨౯

సిరచరజాతయః స్యు రజయోద్ధనిమిత్తముజో
విహర ఉదీక్షయా యది పరస్య విముక్తతతః,

నీవు ఇంద్రియరహితుడవు. అఖలప్రాణుల యింద్రియములను వానిశక్తులను ధరించువాడవు, ప్రవర్తింపజేయువాడవు. స్వరాట్టువు. సర్వసంసేవ్యుడవు. కావున, ఇంద్రాదులును తత్పుజ్యులగు బ్రహ్మాదులును, సస్త్రికముగా కింకరులు ప్రభువుచువలె నిన్ను సేవించుచున్నారు. మఱియు అవిద్యావృత్తులై వారు మనుష్యులచే నొసగబడిన హవ్యకవ్యాదిలక్షణ మగు బలిని భక్షించుచు, నీవలన భయపడినవారై స్వస్వాధిపరములయందు నిలిచి తమతమకర్మములను దీర్చుచున్నారు. ఎట్లన- యావద్దూహి మండలాధిపతియగువాని యాజకు లోబడియుండి ఖండమండలాధిపతులు స్వమండలములోని ప్రజలసేవలను గొనుచు నాయా భోగములను భోగించుచు మవిధులను దీర్చుచునుందురుగదా! అట్లే వారును జుమా!

౩౦

ఓనిత్యముక్తుడా! మాయకంటె బరుడవును అసంగుడవు నగు నీయీక్షణమువలన నీమాయ విహారమునకు గడంగిసంతన సిరచరజాతులగు జీవులు, నీకుహచేతనే ఆవిర్భవించిన నిమిత్తములు అనగా కర్మములతోడను, తద్యుక్తములగు లింగశరీరములతోడను గూడినవై యుద్భవించుచున్నవి. అనగా త్వదీక్షణవశమున క్షోభ నొందిన మాయవలన బాసగిన కర్మాదికము

నహి పరమస్య కస్చి దపరో న పరశ్చ భవే
ద్వీయత ఇవాపవస్య తవ శూన్యతులాం దధతః.

3౯

అపరిమితా ధ్రువా స్తసుభృతో యది సర్వగతా
స్తర్హి న శాస్యతేతి నియమో ధ్రువ! నేతరథా,

లతో జీవజాలములు పొడముచున్నవి. నీవు పరమకారుణికుడవు. అకాశమువలె సముడవు. కావున శూన్యముతోడి సామ్యమును బొందుచున్న నీకు స్వీయుడు కాని, స్వీయుడు కానివాడుకాని, యెవ్వడును లేడు. నీ కెట్టి సంగములును దోషములును లేవు. అగ్నినుండి విస్ఫులింగములు పుట్టి ప్రసరించునట్లు నీవలననే సర్వ ప్రాణులు సర్వలోకములు సర్వదేవతలు సర్వభూతములు బాడమి సంసరించుచున్నవి.

3౯

ఓ శాశ్వతుడా! జీవులు వస్తుతః అనంతములు నిత్యములు సర్వగతులు అగుదురేని, అపుడు జీవులు పరమేశ్వరుడు నందఱు సముతే యగుదురుగావున, ఆజీవులు ఒకజీవునిచేగాని, లేక పరమాత్మచేగాని, శాసింపబడుట యనునది పాపగనేరదు కావున, నీచే నియమింపబడుటయు ఘటిల్లనేరదు. కాని, యది యట్లు గాదు. ఎందువలన— నన యద్వికారమై యేది దేనివలన పుట్టునో, దానికి మూలకారణ మగుటచే నది నియంత యగును. వస్తుతః జీవులకు జన్మ లేదు. ఉపాధివలన అవి జన్మము నొంది నట్లు భాసించుచున్నవి. సర్వకారణ మగు బ్రహ్మమే జీవకళతో సీసమస్తములోపల బ్రవేశించి యనుస్మృతమై నియమించుచున్నది. కావున, ఎల్లజీవులును కారణ మగు నీశ్వరుని నియామకమున బడిపోవుచున్నవి గదా! అని యీ విషయమును బాగుగా

అజని చ యన్మయం త దవిముచ్య నియంతృ భవే
త్సమ మచజానతాం య దమతం మఱిదుష్టతయా. 3౧

న ఘటత ఉద్భవః ప్రకృతిపురుషయో రజయో
రుభయయుజా భవం త్యనుభృతో జలబుద్బుదవత్,
త్వయి త ఇమే తతో వివిధనామగ్నైః పరమే
సరిత ఇవార్ణవే మధుని లిల్యు రశేషరసాః. 3౨

దెలియనివారే పూర్వోక్తవాదమును బలుకుచున్నారు. మాకు
బాగుగా దెలియు నని తలచి పలుకువారు నిజముగా దెలియని
వారే అని చెప్పవలెను. ఎందువలన నన వారికి దెలిసినది దోష
భూయిష్టమై యుండుటవలన నది తెలియనిదే యగుచున్నది.
కావున నీవలన బొడము నెల్ల జీవులకును కారణ మగు నీవే
నియంత వగుచున్నా వని యనుట నిశ్చయము. 3౧

అజము లగు ప్రకృతిపురుషులకు జన్మ ఘటిలదు. జల
వాయువుల సంయోగమువలన నీటి బుడగలు పుట్టునట్లు ఆ
ప్రకృతిపురుషుల రెంటి సంయోగమువలన ప్రాణులు పుట్టు
చున్నవి. కేవలము జలమువలనగాని, కేవలము వాయువువలన
గాని, జలబుద్బుదములు పుట్టక, రెంటిమేళనమువలన బొడ
మును. అట్లే కేవలము ప్రకృతివలనగాని, కేవలము పురుషుని
వలనగాని ప్రాణులు పుట్టక తదుభయసంయోగమువలన నవి
పుట్టాచున్నవి. కావున బుద్బుదములకు వాయువు నిమిత్తము,
జలము ఉపాదానము నయినట్లు, దేహధారులకు ప్రకృతి నిమి
త్తము, పురుషుడు ఉపాదానము నగుచున్నారు. అట్లు ప్రకృతి
పురుషసంయోగవశమున నుపాధి గొని పొడమిన జీవులు, వాస్త

నృపు తవ మాయయా భ్రమ మమీ ష్వవగత్య భృశం
 త్వయి సుధియోఽభవే దధతి భావ మనుప్రభవమ్,
 కథ మనువర్తతాం భవభయం తవ యద్రుకుటిః
 సృజతి ముహుః ప్రీతేషు రభవచ్ఛరణేషు భయమ్. 33

వముగ దమకు జన్మ లేనిదే యగుటవలన లయకాలమునందు
 వివిధకారణకార్యోపాధులతోగూడ కారణాత్మక మగు నీయందు
 లయము నొంది పోవుచున్నది. అన్నినదులు సముద్రమునందు
 వలెను, అన్ని రసములు అనగా మకరందములు తేనెలోవలెను,
 ఈజీవు లన్నియు బ్రళయమున దను నామరూపముల బోనాడి
 కొని సర్వాత్మనా నీయందే కలిసిపోవుచున్నది. 32

ఇట్లు జీవులు పరమేశ్వరునివలన బుట్టుచుండుటయు తద్వశ
 మున కర్మముల నాచరించుచుండుటయు మరల కారణమునందు
 లయము నొందుచుండుటయు మరల బుట్టుచుండుటయు నిట్లు
 సీమాయచే సంసారచక్రమున బడి భ్రమించుచుండుటను బాగుగా
 జెలిపికొని వివేకవంతు లగువారు, జన్మజన్మమున తమభావమును
 భవనివర్తకుడ వైన నీయందే నిలిపికొనుచున్నారు. నిన్నే శరణ
 మని నిన్ననువర్తించి నిన్నే సేనించువారల కెట్లు సంసారభయము
 కలుగగలదు? భవచ్ఛరణులు కానివారలయందు మాత్రమే,
 శీతోష్ణవర్షాత్మకము లగు త్రిణేములతో నొప్పి సంవత్సరాత్మ
 కమై సీభూభంగరూప మైన కాలము సంసృతిభయమును గలి
 గించుచున్నది. 33

అజుడ వగు నో ప్రభూ! ఇంద్రియములను ప్రాణములను
 జయించినవారలకుగూడ నిగ్రహింప నలవి గాక అతిచంచల మైనా

విజితహృషీకవాయుభి రదాంతమనస్తురగం
య ఇహ యతంతి యంతు మతిలోల ముపాయఖదః,
వ్యసనశతాన్వితా స్సముపహాయ గురో శ్చరణం
వణిజ ఇవావిశం త్యక్తకర్ణధరా జలధౌ. ౩౪

స్వజన సుతాత్మదార్థ ధన ధామ ధరాసురత్వై
స్త్వయి సతి కిం నృణాం శ్రయత ఆత్మని సర్వరసే ?
ఇతి స దజానతాం మిధునతో రతయే చరతాం
సుఖయతి ణోన్విహ స్వవిహతే స్వనిరస్తభగే? ౩౫

మన స్సనెడు గుఱ్ఱమును, గురుచరణోపాసనమును వినా మఱి
యితర ఉపాయములచే నియమింప బ్రయత్నించుచు మిక్కిలి
కష్టపడువారు అందులకు నేరక, నావికునిసాయము లేని వర్త
కులు సముద్రమునవలె, అపారమైన యీ సంసారసాగరమున
బడి మునుగుచు తేలుచు, నానాదుఃఖముల ననుభవింపవలసినవా
రగుదుడు. ౩౪

నిఖిలాత్మకుడవును నిరతిశయానందస్వరూపుడవును నగు
ని న్నాశ్రయించునరులకు స్వజనములతోగాని, సుతులతోగాని,
దేహముతోగాని, భార్యతోగాని, ధనముతోగాని, గేహముతో
గాని, భూమితోగాని, ప్రాణములతోగాని, తత్సంబద్ధసుఖము
లతోగాని, తదాసక్తులతోగాని, ఏమి ప్రయోజనము? అని
యిట్లు పరమార్థసుఖము నెఱుగనేరక, మిధునధర్మములతో
మాయాసుఖము నాశించి వర్తించు పురుషులను, స్వయముగానే
నశ్వరమును, స్వయముగానే గతసారమును అగు నీ సంసారము
నందు ఏయర్థము సుఖవెల్లగలదు? ౩౫

భువి పురుపుణ్యతీర్థసదనా న్యృషయో విమదా
స్త ఉత భవత్పదాంబుజహృదోఘభిదంఘ్రిజలాః,
దధతి సకృ న్మన స్త్వయి య ఆత్మని సత్యసుఖే
న పున రుపాసతే పురుషసారహారావసధాన్.

3౬

సత ఇద ముత్థితం స దితి చే న్నను తర్కహతం
వ్యభిచరతి క్వచ క్వచ మృషా న తథోభయయుక్,

అట్లు గురూవసదనమున తత్త్వము నెఱిగికొని నిరహం
కారులైన ఋషులు, నీపదాంబుజమును తమ హృదయమున
నిడుకొని యున్నవారగుటచే న్యయముగా తాము తమపాద
జలములతో అశేషపాపములను దొలగించివేయ గలిగినవారే
అయ్యును, భూమిలో గల యెల్ల పుణ్యతీర్థములను పుణ్యక్షేత్ర
ములను సేవింతురు. లేదా, భగవద్భజనలక్షణమైన మహాపుణ్య
మున నిండి తీర్థీభూతు లగు మహాత్ముల యాశ్రమములను
సేవింతురు. అంతియగాని, వివేకము స్థైర్యము ధైర్యము యమ
శాంతి మున్నగు పురుషసారమును హరించివేయు గృహముల
నాశ్రయింపరు. నిత్యసుఖస్వరూపుడ వగు నీయందు ఒక్క
మాత్రే నను మనస్సును గాఢముగా నిలుపువారు సయితము
కుత్సితము లగు గృహాదులయం దాసక్తులు కా రన, నింక నట్టి
వారివిషయము నేమని యనవలెను ?

3౭

కనకమువలన బుట్టిన కుండలాదికము కనకాత్మకమే అయి
నట్లు, దేనివలన ఏది పుట్టునో అది తదాత్మకమే యగును
గావున, సత్తువలన బుట్టిన యీ విశ్వము సత్తే యగును, అని
యన్నచో, నది యుక్తికి పరిపడుటలేదు. తద్వ్యతిరిక్తముగా
గోచరించుచున్నది. ఎందువలన నన — వృక్షమునుండి ఆకు

వ్యవహృతయే వికల్ప ఇషిత్వోఽంధపరంపరయా
భ్రమయతి భారతీ త ఉరువృత్తిభి రుక జడాకా.

32

రాలుచున్నది, అని యనినప్పుడు అపాదాన మగు వృక్షము, కార్య మగు ఆకు, భిన్నము లయినట్లే, అపాదాన మగు సత్తు, కార్య మగు ప్రపంచము, భిన్నము లగుచున్నవి. కావున, ఆ రెంటికిని భేదప్రతీతి స్వతః సిద్ధ మగుచున్నది. అంతియగాక, కొన్నికొన్నితావుల కార్యము కారణమువంటిదే యను నియమము, సమన్వయింపక వ్యభిచరించుచున్నది. తండ్రివలన బుట్టిన పాడే యైనను కుమారునకును తండ్రికిని భేదమే సిద్ధ మగుచున్నదిగాని, అభేదము సిద్ధ మగుటలేదుగదా? అట్లే ముద్గర ఘటప్రధ్వంసాదికములయందును పూర్వోక్తనియమము వ్యభిచరించుచున్నది. అంతియగాక, కొన్నితావుల నది మృష అనగా మిథ్యయు నగుచున్నది. ఎట్లన— గుణము అనగా త్రాడువలన గలిగిన సర్పము మిథ్యయే యగుచున్నది గాని, త్రాడు అగుట లేదు. సర్పమునకు కేవలగుణమే ఉపాదానము కాదు; అవిద్యాయుక్త మగు గుణ ముపాదాన మగుచున్నది, అట్లే యందును నని యున్నను, ఇది అవిద్యాగుణయుక్తము సయితము అగుటలేదు. సర్పమునకు* అవిద్యాయుక్తగుణము ఉపాదాన మయినట్లే, ప్రపంచమునకు అవిద్యాయుక్తమగు సత్తు ఉపాదాన మగునెడల, అట్టిదానికి వస్తుత్వమే ఘట్టిలనేరదు. పామువలెనే అవశ్యము మిథ్యయే యగును. కావున, ప్రపంచము అవశ్యము సత్తువంటిది గాక, మిథ్యయే యగుచున్నది. అర్థక్రియాకారి యగుటవలన ప్రపంచము సత్యే యగు నని యున్నను నదియు జెల్లదు. ఎందునన న — శుక్తియందు జూపట్టిన రజతమువలె ఈప్రపంచము

న య దిద మగ్ర ఆన న భవిష్య దతో నిధనా
దనుమిత మంతరా త్వయి విభాతి మృషైకరసే,

అర్థక్రియాకారియు గానేరదు. అట్లయిన, వ్యవహారమున నిది
యంతయు జూపట్టుచున్నదిగదా? అట్లవుటజేసి యిది సత్తే యగు
ననియు ననరాదు. ఎందువలన నన, — ఇది యంతయు భ్రమ
మాత్రమే. అంధవరంపరగా వ్యవహారమున కీ వికల్పము అనగా
భ్రమము వచ్చుచున్నది. అది సమ్యక్తమే. కూటకారాపణాదిక
ముఖో గొన్నియెడల వ్యవహారము గనిపించుచున్నదిగదా!
అట్లయిన, నొకచో నున్నదానిని మఱొకచో నారోపించి భ్రమ
నొందవచ్చును. అత్యంతము లేనపుడు ఇంక నెట్లు ప్రపంచ
భ్రమము కలుగగలదు అనియు నా శంకింప రాదు. ఎందువలన
నన — లేని యాకాశమునందు బొలురు తలమలినత్వాదికము
నారోపించుచున్నారుగదా! అట్టిదియే ప్రపంచభ్రమసైతము నని
యెఱుగవలెను. అట్లు నిశ్చితమే అయినను, పరమైశ్వర్యసమే
తుడ వగు నో భగవానుడా! నీ వేదవాక్కు గౌణలక్షణాదివృత్తు
లతో కర్మశ్రద్ధాభరాక్రాంతమందమతు లగువారిని ఊరక
మోహమున ముంచి వేయుచున్నది. పాపము! వారు “శ్రు.
అక్షయ్యగ్ం హ వై చాతుర్యాన్య.....” ఇత్యాది శ్రుతి
వాక్యములు లక్షణయా కర్మఫలమునకు ప్రాశస్త్యమాత్రమునే
బోధించుచుండ, పొరపడి, కర్మఫలమునకు అవి నిత్యత్వమును
బోధించుచున్న వని భ్రమించి తలంచుచున్నారు. ఆశ్చర్యము! 32

ఇట్లు ప్రపంచము సత్తగు నని యనుటకు ప్రమాణము
లభింపకపోవుటయేగాక, అది అనత్తగు నని యనుటకు ‘శ్రు.
యతో ఛా ఇమాని భూతాని జాయంతే.....’ ‘శ్రు.

అత ఉపమీయతే ద్రవిణజాతివికల్పవద్ధై
ర్వితధమనోవిలాస మృత మి త్యవయం త్యబుధాః.

౩౮

స దేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీత్. ఆత్మా వా ఇద మేక ఏవాగ్ర
ఆసీత్.....' 'శ్రు. నాన దాసీ న్నీ స దాసీ త్తదాసీమ్...' ఇత్యాది శ్రుతిప్రమాణము లనేకములు లభించుచున్నవి. ఈ విశ్వము సృష్టికి బూర్వము లేదు. ప్రలయానంతరము సయితము కలుగబోదు. కావున సృష్టిప్రణయములకు మధ్యకాలమున మాత్రము కేవలఉపగమనీయందు మిథ్యారూపముననే ఇది భాసించుచున్నది, అని నిశ్చయింపబడుచున్నది. అందువలన, ఇది శ్రుతిచేత మృత్తు, బంగారము, వ్రత్తి, ఇనుము, మున్నగు ద్రవ్యమాత్రముల వికల్పము లగు ఘటకుండలాదుల ప్రకారములతో సమానముగా నిరూపింపబడుచున్నది. అనగా కార్యము లగు ఘటకుండలాదులు మొదటను తరువాతను లేవు. అద్యంతములయందు లేనివి ఎన్నడును లేనివే యగుట తధ్యము. కాని అవి మధ్యకాలమున మాత్రము, మనచే గల్పింపబడిన నామరూపములతో అట్లు భాసించుచున్నవి. అంతియ. కాని, త్రికాలములయందును కారణము లగు మృదాదికములు మాత్రము సత్యములై యున్నవి. అట్లే కారణ మగు బ్రహ్మమాత్రమే సత్యము. కార్య మగు ప్రపంచము మాత్రము మిథ్యయే యగుచున్నది. ఇట్లే శ్రుతివాక్యములును జెప్పుచున్నవి. కావున నీ ప్రపంచము సత్తు అని యనుట కెందును ప్రమాణము కానవచ్చుటలేదు. అసత్త్వ ని యనుట కెన్నేని ప్రమాణములు దొరకుచున్నవి. కావున నిది యంతయు వితధమనోవిలాసమే యని యనవలెను. ఇట్టి దీనిని సత్య మని తలంపువారు అజ్ఞులే యని యనవలెను.

౩౯

న య దజయా త్వజా మనుశయీత గుణాం శ్చ జుషకౌ
భజతి సరూపలాం తదను మృత్యు మపేతభగః,
త్వ ముత జహాసి తా మహి రివ త్వచ మాత్తభగో
మహసి మహీయనేఽప్యగుణితేఽపరిమేయభగః.

౩౯

అట్లు ప్రపంచమే పూర్తిగా లేనిది యయిన, అనత్తగు
దానితో నిక చైతన్యసంబంధగంధముకూడ లేకుండపోవలయును
గదా? అట్టియెడ సంసారములోబడి చిక్కుపడుట కీ జీవు డేమి
పాపము జేసికొనినాడు? నిత్యము క్తుడై యసంగుడై కేవలుడై
యుండుటకు ఈశ్వరు డేమి సుకృత మొనరించికొనినాడు?
అప్పుడు కర్మకాండమున కేది విషయము? జీవేశ్వరవిశేష
మేమి? యన నిట్లు సమాధానముగా నెఱిగికొనవలెను అని
శ్రుతులు పలుకుచున్నవి— జీవుడు మాయను అనగా అవిద్యను
ఆశ్రయించుటచేత, దేహేంద్రియాదులను సేవించుచు, అనే
తానుగా నధ్యాసను పొంది, తదనంతరము, సరూపత్వమును
పొందుచు అనగా దేహాభిమాని యగుచు తద్వారా, ఆనందాది
గుణములు మఱుగుపడిపోయి, జన్మమరణాదిరూప మగు సంపా
రమున బడిపోవుచున్నాడు. కర్మకాండ తద్విషయమే. నీవు
మాత్రము, పాము కుబుసమునువలె, ఆ మాయను విడిచివైచి
సంబంధరహితుడవై వెలుగుచున్నావు. అనగా స్వగతమే యైనను
కుబుసమును పాము తన కది గుణముగా తలపోయనట్లు, నీవు
నీయందే యున్నను మాయను, నిరంతరాహ్లాదివంపితామధేను
బృందపతి నగు నా కీ మాయతో నేమి పని యని దాని ముపే
క్షించివేయుచున్నావు. అందుఫలననే నిత్యప్రాప్తైశ్వర్యుడవై బిభి.

యది న సముద్ధర్ంతి యతయో హృది కామజటా
దురధిగమోఽసతాం హృది గతోఽస్మృతకంఠమణిః,
అసుతృపయోగినా ముభయతోఽప్యసుఖం భగవ
న్నసవగతాంతకా దనధిరూఢపదా ద్భవతః.

౪౦

త్వదవగమీ న వేత్తి భవదుత్థుభాశుభయో
ర్గుణవిగుణాన్వయాం స్తద్ధి న దేహభృతాం చ గిరః,
అనుయుగ మన్వహం న గుణగీతపరంపరయా
శ్రవణభృతో యత స్త్వ మపవర్గగతి ర్మనుజైః.

౪౧

మాద్యష్టవిభూతిమహిత మైన మహాధామమున వెలుగొందుచు
నున్నాడవు.

౩౯

ఓ భగవానుడా! యతు లగు మునులు మనఃప్రణీధాన
పరాయణులై సమాధి నవలంబించుచునే యున్నను, హృదయ
మున గల కామజటలను అనగా పెనవేసికొని యున్న కామ
వాసనలను బెఱికివేసికొనరేని, వారు వ్యర్థులే యగుదురు. అట్టి
మందులకు హృదయస్థితుడవే యై యున్నను, నీవు, కంఠమునందే
యుండియు మఱివున దగిలిన కంఠమణివలె, ఎఱుక కందవు. ఓ
పరమేశ్వరుడా! ప్రాణేంద్రియతర్పణపరాయణు లగు నట్టివారికి,
ఇంద్రును అందును దుఃఖమే కలుగుట తధ్యము. ఈలోకమునందు
మఱివిపోని మృత్యువువలనను, పరలోకమునందు, నీపదమును
పొందనేరనందువలను, దుఃఖమే కలుగును.

౪౦

షడ్గుణైశ్వర్యముక్తుడ వగు నో పరమపురుషా! భవ
ద్విషయిక మైన జ్ఞానము కలవాడు, కర్మఫలదాతవును ఈశ్వరు
డవు నగు నీవలన నావిర్భవించిన శుభాశుభకర్మములకు ఫల

ద్యుపతయ ఏవ తేన యయు రంత మనంతయూ
 త్వ మపి యదంతరాండనిచయూ నను సావరణాః,
 ఖ ఇవ రజాంసి వాంతి వయసా సహ యచ్ఛ్చితయ
 స్త్వయి హి ఫలం త్యతన్నిరసనేన భవన్నిధనాః.

ర-౨

భూతములైన సుఖదుఃఖసంబంధములను, అపుడు దేహభిమాను
 లకు ప్రవృత్తిని గలిగించు విధిని షేధలక్షణము లైన వాక్యము
 లను మనసున దగులనీయడు. ఎందువలన నన — యుగయుగ
 మున ననుసూతముగా వచ్చు సత్సంప్రదాయము ననుసరించి
 అనుదినము నిన్ను హృదయమున నిలిపికొని, సీమహిమములను
 వినుచు నుండు మనుజులకు నీవు అపవర్గప్రదుడవుగా నున్నావు.
 కావున సంపూర్ణముగ దత్త్వము నెఱిగికొనిన వారలకు కర్మాధి
 కారశంకయు లేదు. అనవరతము అనన్యగతితో త్వత్కథాశ్రవ
 ãదినిష్ఠు లగువారలకు విధిని షేధములును లేవు. అటుగాక కపట
 యోగులై యింద్రియాలనులై యుండువారలకు మాత్రము
 ఉభయతః దుఃఖమే కలుగక మానదు.

ర-౧

ఓ పరమేశ్వరుడా ! స్వర్గాదిలోకపతం లగు బ్రహ్మాదులును
 సీమహిమమునకు అంతం దెలియ నేరకున్నారు. ఎందువలన
 నన — అంతముగలిగిన వస్తు వేయదియు నీవు గావు. నీవు
 నిరవధికుడవును, నిరంతకుడవును. బ్రహ్మాదులే గాదు; అనంతుడ
 వగుట వలన నీవును నీయంతం నెఱుగకున్నావు. అహో ! ఆశ్చ
 ర్యము ! నీయంతరమున ఉత్తరోత్తర దశగుణ సప్తావరణ
 యుక్తము లగు బ్రహ్మాండసమూహములు ఎన్నియో లెక్కకు
 మిగిలి, ఆకాశమునందు రజఃకణములువలె, కాలచక్రమున
 పర్యాయమున గాక, ఓకేమాటు పరిభ్రమించుచు నున్నవి. నీ విట్టి

శ్రీ భగవానువాచ

ఇ త్యేతద్ బ్రహ్మణః పుత్రా ఆశు త్యాత్మానుశాసనమ్,
సనందన మధార్యు స్సిద్ధా జ్ఞాత్వాత్మనో గతిమ్. ౪౩

ఇ త్య శేషసమామ్నాయపురాణోపనిషద్రసః,
సముద్భుతః పూర్వజై సై ర్యోమయానై ర్మహాత్మభిః. ౪౪
త్వం చైతద్ బ్రహ్మదాయాద ! శ్రద్ధయాత్మానుశాసనమ్,
ధారయం శ్చర గాం కామం కామానాం నిధనం నృణామ్. ౪౫

యపార మహామహిముడపు గావుననే, శ్రుతులు, విదితావిది
తుడ వగు నిన్ను సాక్షాత్తు వచింపనేరక, అతన్నిరసనమున
దాత్పర్యవృత్తితో నీయందు బర్యవసించుచున్నవి. అని శ్రుతులు
శయించి యున్న పరమపురుషుని బోధించెను. ౪౨

శ్రీకృష్ణ భగవానుడు చెప్పెను

ఇట్లు శ్రుతిగీత రూపమున సనందనుడు చెప్పిన ఆత్మాను
శాసనరూప మగు సమాధానమును విని, బ్రహ్మమానసపుత్రు
లగు సనకాదులు, మరీచి మొదలుగాగల సిద్ధులును, పరమాత్మ
యాథాత్మ్యమును దెలిసికొని, సనందుని బూజించిరి. ౪౩

ఇట్లు పూర్వులకంటె పూర్వతరులు, ఆకాశసంచారులు,
మహాత్ములు నగు సనందనాది మహర్షులచేత, అన్ని వేదము
లయు, పురాణములయు, ఉపనిషత్తులయు, రసము ఈప్రకార
మున ఉద్ధరింపబడెను. ౪౪

కావున బ్రహ్మతనూభవుడ వగు నో నారదా ! మను
జుల కామవాసనల నుపశమింపజేయు నీ యాత్మవిద్యను దృఢ
ముగా ధరించి, యధేచ్ఛముగా లోకములలో సంపరింపుము. ౪౫

శ్రీ శుక ఉవాచ

ఏవం స్వగురుణాద్విప్లం గృహీత్వా శ్రద్ధయాత్మవాన్,
పూర్ణః శ్రుతధరో రాజ న్నాహ వీరవ్రతో గురుమ్. ౪౬

శ్రీ నారద ఉవాచ

నమ స్తస్మై భగవతే కృష్ణాయామలకీర్తయే,
యో ధత్తే సర్వభూతానా మభయాయ సతీః కలాః. ౪౭

శ్రీ శుకః డు చెప్పెను

పరీక్షిద్రాజా ! ఇట్లు బదర్యాశ్రమవాసియు స్వగురువు
నగు నారాయణమహర్షి చే నుపదేశింపబడిన ఆ యాత్మవిద్యను
శ్రద్ధతో గ్రహించి, దానియందు నిరూఢముగా మనసు నిలిపి,
సంశయము లన్నియు దొలఁగుటచే పూర్ణుడై, యధాశ్రుతముగ
శ్రుతులను ధరించువాడును, జితేంద్రియవ్రతము నవలంబించు
నైషికుడు నగు నారదుడు గురు వగు నారాయణుని గుఱించి
యిట్లనెను. ౪౬

శ్రీ నారదు డనెను

సర్వలోకసుఖంకరుడును, నిర్మల మగు కీర్తి కలవాడును,
సర్వభూతములకు సంసారభయము తొలగి మోక్షరూప మగు
సుఖము కలుగుటకు, నిర్మలము లైన మూర్తులను ధరించి,
విద్యోపదేశము లొసరించువాడును, పరబ్రహ్మస్వరూపుడు నగు
ఆ నారాయణ భగవానునకు నమస్కారము. ౪౭

శ్రీ శుక ఉవాచ

ఇ త్యాద్య మృషి మామంత్ర్య తచ్ఛిష్యాం శ్చామలాత్మనః,
తతోఽగా దాశ్రమం సాక్షాత్పితౄ ద్వైపాయనస్య మే. ౪౮

సభాజితో భగవతా కృతానసపరిగ్రహః,
తస్మై త ద్వర్ణయామాస నారాయణముఖా చ్ఛ్చతమ్. ౪౯

త ధైత ద్వర్ణితం రాజక ! య న్నః ప్రశ్నః కృత స్త్వయా,
యథా బ్రహ్మ ణ్యనిర్దేశ్యే నిర్దుశేఽపి మన శ్చరేత్. ౫౦

శ్రీ శుకుడు చెప్పెను

ఇ ట్లాదిఋషి యగు నారాయణుని, అమలాత్ములగు
తచ్ఛిష్యులను నమస్కరించి, వారలయొద్ద సెలవు గొని, అనంత
రము నారదుడు స్వయముగా మాతండ్రి యగు ద్వైపాయనుని
యాశ్రమమున కేతేరెను. ౪౮

అట్లు వచ్చినంతనే, మాతండ్రి యగు ద్వైపాయనునిచే
గౌరవింపబడి, యాయనచే నొనగబడిన యాసఁచమున గూర్చుండి
నారదుడు, నారాయణమహర్షి ముఖమున దాను వినిన దంతయు,
మాతండ్రికి వినిపించెను. ౪౯

పరీక్షిన్ను రేంద్రా ! ఆ నారదు డపుడు చెప్పినవిధముననే,
నే నిపుడు, ఎట్లును నిర్దేశించుటకు వీలుపడనిదియు, నిర్ధణము,
నగు పరబ్రహ్మమునందు గుణవృత్తులైన శ్రుతు లెట్లు పర్యవ
సించునో, సర్వసంశయములు తొలగి నిశ్చయాత్మక మైన
మన సా పరబ్రహ్మమునం దెట్లు చరించునో, నీయడిగిన ప్రశ్న
మునకు సమాధానముగా పరించితిని. ౫౦

యోఽస్యోత్పేక్షక ఆదిమధ్యనిధనే యోఽవ్యక్తజీవేశ్వరో
య స్సృష్టేష్వద మనుప్రవిశ్య ఋషిణా చక్రే పురః శాస్తి తాః,
యం సంపద్య జహా త్యజా మనుశయీ సుప్తః కులాయం యథా
తం కై వల్యనిర స్తయోని మభయం ధ్యాయే దజస్రం హరిమ్. ౫౧

ఇతి శ్రీమద్భాగవతే దశమస్కంధే
శ్రుతిగీతం నామ సప్తశీతితమోఽధ్యాయః.

ఈప్రపంచపు సృష్టిసిద్ధిలయములకు హేతుభూతుడును,
అవ్యక్తజీవేశ్వరుడును, ఈప్రపంచమును సృజించి వెనువెంటనే
జీవునితోసహా లోపల అనుప్రవేశ మొనరించి పురములను అనగా
శరీరములను నిర్మించువాడును, వానిని శాసించువాడును, జీవు
డెవని నాశ్రయించి, నిదురించినవాడు నిజశరీరజ్ఞానమునువలె,
కార్యకారణరూప మగు నవిద్యను బాయ గలుగుచున్నాడో,
అట్టి మోక్షప్రదాతయు, భయనివర్తకుడును, భయమును
గూర్చునివాడును, అప్రచ్యుతస్వరూపావస్థానమున మూలకారణ
మగు మాయను విమర్శివాడును, నగు హరిని ధ్యానింపవలెను.

ఇది శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున
శ్రుతిగీత మను యెనుబదియేడవ యధ్యాయము.

౮ శ్రీ రామ గీత

శ్రీమ దుమా మహేశ్వర సంవాద యాప మైన శ్రీమ దధ్యాత్మ రామాయణమున ఉత్తరకాండమునందు, శ్రీరామగీత గీతమై యున్నది. దీనిని పరమేశ్వరుడు పార్వతికి ఉపదేశించినాడు. శ్రీరామగీత సమస్త శ్రుతిపార సంగ్రహము. అతిరహస్య మగు జ్ఞానవిద్య. దీనిని చరించి తెలిసికొనిన పిదప, ఇంక తెలిసికొనవలసిన దేదియు నుండదు. సవిమర్శమైన మనస్సుతో దీనిని విచారించి, మననము చేయు బుద్ధిమంతుడు పడయరాని పరమార్థము లేదు. ఆతడు సమస్త కర్మబంధములనుండి విముక్తుడై, తారకయాప మగు రాను తత్త్వమే తానుగా నగును.

ప్రపంచతత్త్వమును, తస్మోక్షమును, దుఃఖనివారణోపాయమును, పరి పూర్ణానందమయ మగు బ్రహ్మమును, బోధింపు మని యడుగగా, లక్ష్మణువకు శ్రీరామచంద్రభగవానుడు, అత్మతత్త్వమును నులభముగా బోధించెను. అది విని లక్ష్మణుడు ఛిన్నసంశయ డయ్యెను.

కావున, నిత్యపారాయణ విధానమున శ్రీరామగీతను పఠించువారలచే మహాభాగ్యము. శ్రీరామగీత స్వరూపము ఇది.

శ్రీ మహాదేవ ఉవాచ

తతో జగన్మంగలమంగలాత్మనా
విధాయ రామాయణకీర్తి ముత్తమామ్,
చచార పూర్వాచరితం రఘూత్తమో,
రాజర్షి వర్త్యై రభిసేవితం యథా.

౧

సామిత్రిణా పృష్ట ఉదారబుద్ధినా
రామః కథాః ప్రహ పురాతనీః శుభాః,
రాజ్ఞః ప్రమత్తస్య నృగస్య శాపతో
ద్విజస్య తిర్యక్స్వ మధాహ రాఘవః.

౨

కదాచి దేకాంత ఉపస్థితం ప్రభుం
రామం రమాలాలితపాదపంకజమ్,

శ్రీ మహాదేవుడు చెప్పెను

రఘుకులశ్రేష్ఠు డగు శ్రీరామచంద్రుడు, జగన్మంగళ
మంగళమైన దేహముతో రావణవధాదికములను గావించి,
అనంతరము ఇత్వోక్తుప్రభృతి పూర్వరాజర్షి వర్యు లాచరించినట్లు
ధర్మము నాచరించెను.

౧

తన తమ్ము డగు లక్ష్మణు డడుగగా, శ్రీరామచంద్రుడు,
వవిత్రము లైన పూర్వకథలను పెక్కింటిని చెప్పెను. ప్రమత్తు
డైన నృగమహారాజునకు శాపప్రాప్తి మున్నగు కథలను చెలిపెను.

ఒకనాడు ఏకాంతమున గూర్చుండి యున్న శ్రీరామ
చంద్రుని దరిసి, లక్ష్మణుడు, శుద్ధమైన భావముతో, భక్తి
విసముద్రై, ఇట్లు పలికెను.

౩

సౌమిత్రి రాసాదితశుద్ధభావనః

[పణమ్య భక్త్యా విసయాన్వితోఽబ్రవీత్.

3

సౌమిత్రి రువాచ

త్వం శుద్ధబోధోఽసి హి సర్వదేహినా

మాత్మా స్వధీశోఽసి నిరాకృతిః స్వయమ్,

ప్రతీయనే జ్ఞానదృశాం మహామతే!

పాదాబ్జభ్రంగాహితసంగసంగినామ్.

౪

అహం ప్రపన్నోఽస్మి పదాంబుజం ప్రభో!

భవాపవర్గం తవ యోగిభావితమ్,

యథాంజసాఽజ్ఞాన మపారవారిధిం

సుఖం తరిష్యామి తథానుశాధి మామ్.

౫

శ్రుత్వాథ సౌమిత్రివచోఽఖిలం తదా

ప్రాహ ప్రపన్నార్తిహరః ప్రసన్నధీః,

లక్ష్మణు డనెను

నీవు శుద్ధబోధస్వరూపుడవు. సర్వదేహులకు ఆత్మవు. అధీశుడవు. నిరాకృతివి. నీపాదాబ్జములయందు తుమ్మెదలువలె తగులువడి యుండు మహాత్ములసేవతో, జ్ఞానదృష్టి గలిగినవారలకు గోచరించుచుండువు

౪

యోగభావితమై, భవమును దాటించు నీపదాంబుజమును నేను శరణు పొందినాను. అపారమైన అజ్ఞానసముద్రమును సుఖముగా తరింప గలుగు నుపాయమును నా కుపదేశించుము. ౫

విజ్ఞాన మజ్ఞానతమః ప్రశాంతయే,
శ్రుతిప్రపన్నం షీతిపాలభూషణః.

౬

శ్రీరామ ఉవాచ

ఆదా స్వవర్ణాశ్రమవర్ణితాః క్రియాః
కృత్వా సమాసాదితశుద్ధమానసః,
సమాప్య తత్సర్వ ముపాత్తసాధనః
సమాశ్రయే తస్మిన్ మత్మలబ్ధయే.

౭

క్రియా శరీరోద్భవహేతు రాదృశా
ప్రియాప్రియా తౌ భవతః సురాగిణః,
ధర్మేతరా తత్ర పునః శరీరకం
పునః క్రియా చక్రవ దీర్యతే భవః.

౮

లక్ష్మణునివాక్యములు విని, ప్రపన్నార్తిహరు డైన
శ్రీరాముడు, అజ్ఞానాంధకారము అడగిపోవుటకు, విజ్ఞానము
నుపదేశింప మొదలిడెను.

౯

శ్రీరాముడు చెప్పెను

లక్ష్మణా ! మొట్టమొదట తన వర్ణమునకు ఆశ్రమమునకు
జెప్పబడిన కర్మముల నాచరించి, శుద్ధమైన అంతఃకరణము కల
వాడై, పురుషుడు, శమదమాది సాధనసంపత్తి సంపాదించుకొని,
ఆత్మజ్ఞానమును బడయుటకు సద్గురువును శరణనవలెను.

౧౦

కర్మ, శరీరోత్పత్తికి కారణము. కర్మాన క్తుడగువానికి
ఇష్టము. అనిష్టము కలుగుచుండును. వానిద్వారా ధర్మము
అధర్మము ప్రాప్తిచును. వానిద్వారా మరల శరీరము కలుగును.
దానితో మరల కర్మలను జేయుట ఆరంభమగును. ఇట్లు సంసారము
చక్రమువలె సాగుచు నుండును.

౧౧

అజ్ఞాన మేవాస్య హి మూలకారణం
తదాన మేవాత్ర విధౌ విధీయతే,
విద్యేవ తన్నాశపథౌ పతీయసీ
న కర్మ తజ్జం సవిరోధ మీరితమ్.

౯

నాజ్ఞానహాని ర్నచ రాగసంక్షయౌ
భవే త్తతః కర్మ సదోష ముద్భవేత్,
తతః పునః సంస్మృతి ర వ్యవారితా
తస్మా ద్బుద్ధో జ్ఞానవిచారవాక్ భవేత్.

౧౦

నను క్రియా వేదముభేన చోదితా
తద్దై వ విద్యా పురుషార్థసాధనమ్,

సంసారమునకు మూలకారణము అజ్ఞానమే. కావున,
అజ్ఞాననాశమే సంసారనాశమునకు సాధనముగా శాస్త్రములు
చెప్పుచున్నవి. అజ్ఞానమును జ్ఞాన మొక్కటియే నశింపజేయు
గలుగును. కాని, కర్మ కాదు. అజ్ఞానమువలన పుట్టుకర్మ అజ్ఞాన
మునకు విరుద్ధము కాదు.

౯

కర్మద్వారా, అజ్ఞాననాశముగాని, రాగక్షయముగాని,
కలుగనేరదు. పైగా, దానివలన దోషభూయిష్ట మైన కర్మ కలు
గును. దానివలన, నివారించరానిదై సంసారము చుట్టుకొనును.
కావున, బుద్ధిచుండు డగువాడు, జ్ఞానవిచారపరాయణుడు
కావలెను.

౧౦

జ్ఞానము పురుషార్థసాధన మైనట్లే, కర్మకూడ వేదవిహిత
తమే. ప్రాణులు దానిని తప్పక ఆచరింవలెను. అట్లాచరింపబడిన,

కర్తవ్యతా ప్రాణభృతః ప్రచోదితా
విద్యాసహాయత్వ ముపైతి సా పునః.

౧౧

కర్మాకృతౌ దోష మపి శ్రుతి ర్జగౌ
తస్మా త్సదా కార్య మిదం ముముక్షుణా,
నను స్వతంత్రా ధ్రువకార్యకారిణీ
విద్యా న కించి న్మనసా వ్యపేక్షతే.

౧౨

న సత్యకార్యోపి హి యద్వ దధ్వరః
ప్రకాంక్షతేఽన్యో నపి కారకాదికాః,
తద్దైవ విద్యా విధితః ప్రకాశితై
ర్విశిష్యతే కర్మభి రేవ ముక్తయే.

౧౩

నది జ్ఞానమునకు సాధన మగును. అని వేదము తెలుపు
చున్నది.

౧౧

అంతియగాక, కర్మ నాచరింపకున్నచో, దోషమునుగూడ
శ్రుతి చెప్పుచున్నది. కావున, ముముక్షు వగువాడు, ఎల్లప్పు
డును కర్మము నాచరింపవలెను. మఱియు, జ్ఞానము స్వతంత్రము.
అది స్వయముగా ఫలము నీయగలదు. మనస్సు మున్నగువాని
సహాయము జ్ఞానమున కక్కఱలేదు.

౧౨

యజ్ఞము వేదవిహితమే. అయినను, అన్యకారకాదిక
ముల నవేక్షించుచున్నదిగదా! అట్లే, విధివిహితములైన కర్మ
ములద్వారానే జ్ఞానముగూడ ముక్తిసాధన మగును.

౧౩

అని, వితర్కవాదు లెవరైన నందురుగాక. అది అనంగ
తము. వారివాదములో ప్రత్యక్షముగా విరోధము కనబడు

కేచి ద్వదంతీతి వితర్కవాదిన
స్తద వ్యసద్వప్తవిరోధకారణాత్,
దేహాభిమానా దభివర్ధతే క్రియా
విద్యా గతాహంకృతితః ప్రసిధ్యతి.

౧౮

విశుద్ధ విజ్ఞాన విరోచనాంచితా
విద్యాత్మవృత్తి శ్చరమేతి భణ్యతే,
ఉదేతి కర్మాఖిలకారకాదిభి
ర్నిహంతి విద్యాఽఖిలకారకాదికమ్.

౧౯

తస్మా త్యజే త్కార్య మశేషతః సుధీ
ర్విద్యావిరోధా న్న సముచ్ఛయో భవేత్,
ఆత్మానుసంధానపరాయణః సదా
నివృత్తసర్వేంద్రియవృత్తిగోచరః.

౧౯

చున్నది. ఎందువలన నన— దేహాభిమానమువలన కర్మ వృత్తును.
అహంకారము నశించుటద్వారా జ్ఞానము సిద్ధించును. ౧౮

విశుద్ధ విజ్ఞాన ప్రకాశముతో ఉద్భాసించజేయబడు చర
మాత్మవృత్తి, జ్ఞాన మని చెప్పబడును. అఖిలకారకాదులద్వారా
కర్మ ముదయించును. జ్ఞానము అఖిలకారకాదికములను నశింప
జేయును. ౧౯

కావున, బుద్ధిమంతు డగునాతడు, జ్ఞానమునకు విరోధి
యగుటవలన, సమస్తకర్మమును వదలివేసి, ఇంద్రియవృత్తుల
నన్నిటినుండి నివృత్తుడై, ఆత్మానుసంధాన పరాయణుడు,
కావలెను. ౧౯

యావచ్ఛరీరాదిషు మాయయాత్మధీ
స్తావ ద్విధేయో విధివాదకర్మణామ్,
నేతితివాక్త్యై రఖిలం నిషిధ్య తద్
జ్ఞాత్వా పరాత్మాన మథ త్యజేత్ క్రియాః. ౧౭

యదా పరాత్మాత్మవిభేదభేదకం
విజ్ఞాన మాత్మ న్యవభాతి భాస్వరమ్,
తదైవ మాయా ప్రవిలీయతేఽజసా
సకారకా కారణ మాత్మసంస్పృతేః. ౧౮

శ్రుతిప్రమాణాభినాశితా చ సా
కథం భవిష్య త్యపి కార్యకారిణీ?
విజ్ఞానమాత్రా దమలాద్విలీయత
స్తస్మా దవిద్యా న పున ర్భవిష్యతి. ౧౯

మాయామోహితుడై శరీరాదులయందు ఆత్మత్వము
గలిగి యుండునంతదనుక, విధివిహితములైన కర్మముల నాచ
రింపవలెను. నేతినేతి వాక్యములద్వారా అనాత్మవస్తునిషేధ
ముతో, ఆత్మవస్తువును దెలిసికొనినపిమ్మట, నమ స్తకర్మములను
విడిచి వేయవలెను. ౧౭

పరమాత్మజీవాత్మల భేదమును దూరము చేయుచు,
విజ్ఞానము తనయందు భాసించుకొలది, సంసారకారణకర్మ
మంతయు, ఉపకరణములతోగూడ లయము నొందును. ౧౮

శ్రుతిప్రమాణములచే వినాశితమైన కర్మము, మరల ఎట్లు
తనవనిని సాగింప గలుగును ? ఉత్పన్నమైన విజ్ఞానము అమలము
అద్వితీయము నగుటచే, అజ్ఞానము మరల తల యెత్తజాలదు. ౧౯

యది స్మ సప్తా న పునః ప్రసూయతే
కర్మాహ మస్యేతి మతిః కథః భవేత్ ?
తస్మాత్ స్వతంత్రా న కిమ ప్యపేక్షతే
విద్యా విమోక్షాయ విభాతి కేవలా.

౨౦

సా తైత్తిరీయశ్రుతి రాహ సాదరం
న్యాసం ప్రశస్తాఖిలకర్మణాం స్ఫుటమ్,
ఏతావ ది త్యాహ చ వాజినాం శ్రుతిః
జ్ఞానం విమోక్షాయ, న కర్మ సాధనమ్.

౨౧

విద్యాసమత్వేన తు దర్శిత స్త్వయా
క్రతు ర్న దృష్టాంత ఉదాహృత స్సమః,
ఫలైః పృథక్త్వా ద్భవకుకారకైః క్రతు
స్సంసాధ్యతే జ్ఞాన మతో విపర్యయమ్.

౨౨

నశించిపోయిన అజ్ఞానము, మరల కలుగనప్పుడు, ఇక, నేను కర్త నను బుద్ధి యెట్లు కలుగును ? కావున, జ్ఞానము స్వతంత్ర మైనది. జీవునకు మోక్షము నిచ్చుటయందు దానికి ఇతరాపేక్ష లేదు.

౨౦

అంతియగాక, సకలకర్మసంన్యాసము ఉత్తమ మని తైత్తిరీయశ్రుతి చెప్పుచున్నది. విమోక్షమునకు జ్ఞానమే సాధనము కాని, కర్మ కా దని వాజినేయశ్రుతి చెప్పుచున్నది.

౨౧

నీవు (అనగా వితర్క-వాది) జ్ఞానమునకు యజ్ఞమును దృష్టాంతముగా జెప్పినావు. అది సరియైనది కాదు. ఎందువలన నన— రెంటి ఫలములు భిన్న భిన్నములుగా నున్నవి. యజ్ఞము, యజమాన ఋత్విగాది బహుళ కారకములతో సిద్ధ మగుచున్నది. జ్ఞానము అట్లు కారకసాధ్యము కాదు.

౨౨

సప్రత్యవాయో హ్యహ మి త్యనాత్మధీ
రజ్జప్రసిద్ధా న తు తత్త్వదర్శినః,
తస్మాద్బుద్ధై స్త్యాజ్య మపి క్రియాత్మభి
ర్విధానతః కర్మ విధిప్రకాశితమ్.

౨౨

శ్రద్ధాన్విత స్తత్త్వమసీతి వాక్యతో
గురోః ప్రసాదా దపి శుద్ధమానసః,
విజాయ చై కాత్మ్య మధాత్మజీవయో
స్సుఖ భవే న్మేరు రి వాప్రకంపనః.

౨౩

అదౌ పదార్థావగతి ర్హి కారణం
వాక్యార్థవిజ్ఞానవిధౌ విధానతః,
తత్త్వంపదార్థౌ పరమాత్మజీవకా
వసీతి చై కాత్మ్య మధానయో ర్భవేత్.

౨౪

కర్మమును జేయకుండిన నేను తప్పక ప్రాయశ్చిత్తమును
పొందుదును అనుబుద్ధి, అజ్ఞానికి ఉండునుగాని జ్ఞానికి లేదు.
అందువలన, వికారరహిత మైన చిత్తము గల జ్ఞానులు, విధి
ప్రకాశితమైన వివిధకర్మమును విడనాడవలెను.

౨౫

శ్రద్ధావంతుడై, గురుప్రసాదమున తత్త్వమసి వాక్యము
ద్వారా, జీవాత్మపరమాత్మల యైక్యము నెఱిగికొని, మేరువు
వలె నిశ్చలుడై సుఖ కావలెను.

౨౬

మొదట, వాక్యార్థము నెఱిగికొనుటకు, పదముల
యర్థము నవగాహనము చేసికొనవలెను. తత్, త్వం, పదము
లకు, వరుసగా పరమాత్మ, జీవాత్మ, అని అర్థము. అసి అనగా
ఈ దెఱికిని ఐక్యము అని అర్థము.

౨౭

ప్రత్యక్షరోహిణీవిరోధ మాత్మనో
 ద్విహాయ సంగృహ్య తయో శ్చిదాత్మతామ్,
 సంశోధితాం లక్షణయా చ లక్షితాం
 జ్ఞాత్వా స్వ మాత్మాన మధాద్వయో భవేత్. ౨౬

ఏకాత్మకత్వా జహతీ న సంభవే
 త్తథాఽజహల్లక్షణతా విరోధతః,
 సోయంపదార్థా వివ భాగలక్షణా
 యుజ్యేత తత్త్వంపదయో రదోషతః. ౨౭

రసాదిపంచీకృతభూతసంభవం
 భోగాలయం దుఃఖసుఖాదికర్మణామ్,
 శరీర మాద్యంతవ దాదికర్మజం
 మాయామయం స్థూల ముపాధి మాత్మనః. ౨౮

జీవాత్మ పరమాత్మలకు, ప్రత్యక్ పరోహిణీ విరోధ మును వదలివేసి, లక్షణావృత్తిలక్షిత మైన వాని చిదాత్మత్వ మును బాగుగా దెలిసికొని, అదియే స్వాత్మగా నెఱిగి, ఈవిధ మున అద్వితీయుడు అగును. ౨౯

ఈ తల త్వం పదార్థముల నిషయమై, ఒకేరూపము గల దనుటచేత, జహల్లక్షణగాని, విరుద్ధ మగుటచేత, అజహల్లక్షణగాని, ఘటిల్ల నేరదు. వాడే వీడు అని చెప్పు నః అయం పదార్థములయందు వలె, తత్ త్వం పదములకు, దోషము లేని దగుటచేత, భాగత్యాగ లక్షణను గ్రహింపవలెను. ౩౦

పంచీకృతము లైన పృథివ్యాదులవలన పుట్టి, సుఖదుఃఖాది కారణమై, చావు పుట్టుపులు కలిగి, ప్రారబ్ధమువలన

సూక్ష్మం మనోబుద్ధిదశేంద్రియై ర్యతం
ప్రాణై రపంచీకృతభూతసంభవమ్,
భోక్తు స్సుఖాదే రనుసాధనం భవే
చ్ఛరీర మన్య ద్విదు రాత్మనో బుధాః.

౨౯

ఆనా ద్యనిర్వాచ్య మపీహ కారణం
మాయాప్రధానం తు పరం శరీరకమ్,
ఉపాధిభేదా త్తు యతః పృథక్ సితం
స్వాత్మాన మాత్మ న్యవధారయేత్ క్రమాత్.

30

కోశే వ్యయం తేషు తు తత్తదాకృతి
ర్విభాతి సంగాత్ స్ఫటికోపలో యథా,

మరల మరల బుట్టుచు, మాయామయ మైన యీ శరీరము,
జీవునకు స్థూలోపాధి యని చెప్పబడుచున్నది.

౩౦

మనో బుద్ధి దశేంద్రియములు కలిగి, అపంచీకృతము
లైన భూతములవలన బుట్టి, సుఖాద్యనుభవమునకు సాధనమైన
శరీరమును, విద్వాంసులు, జీవురకు సూక్ష్మ శరీర మని
చెప్పుదురు.

౩౧

అనాది, అనిర్వాచ్యము, మాయామయము, నగు కారణ
శరీరము, జీవునకు మూడవ శరీర మని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లు
ఉపాధిభేదముచే స్వభావేణగా నున్న ఆత్మస్వరూపమును
క్రమముగా తనహృదయమున నిశ్చయము చేసికొనవలెను.

30

ఆత్మ, ఆయా కోశములయందు తల్పంగమువలన, స్ఫటి
కమువలె, తత్తదాకృతిని గొని వెలుగొందును. బాగుగా విచా

అనంగరూపోఽయ మజోఽ మృతోఽద్వయో
విజ్ఞాయతేఽస్మిన్ పరితో విచారితే.

౩౧

బుద్ధే ప్రౌఢా వృత్తి రపీహ దృశ్యతే
స్వప్నాదిభేదేన గుణత్రయాత్మనః,
అన్యోశ్యతోఽస్మిన్ వ్యభిచారతో మృషా
నిత్యే పరే బ్రహ్మాణి కేవలే శివే.

౩౨

దేహేంద్రియప్రాణమనశ్చిదాత్మనాం
సంఘా దజగ్రం పరివర్తతే ధియః,
వృత్తి స్తమోమూలతయాఽజ్ఞలక్షణా
యావ ద్భవే త్తావ దసౌ భవోద్భవః.

౩౩

రించినచో, ఈ ఆత్మ, అద్వితీయ మగుటచే, సంగము లేనిది,
పుట్టనిది అని నిశ్చయ మగును.

౩౧

త్రిగుణాత్మిక యగు బుద్ధికి, స్వప్నాదిభేదముచే త్రివిధ
మైన వృత్తి, గోచరించుచున్నది. కాని, ఈ మూడువృత్తులు,
ఒక్కొక్కటి రెండవదానిలో వ్యభిచరించుచుండుకతన, నిత్యము,
పరము, కేవలము, శివము, నగు బ్రహ్మమునందు లేవు.

౩౨

దేహేంద్రియ మన శ్చిదాత్మల సంగమువలన, బుద్ధి
వృత్తి, నిరంతరము పరివర్తన నొందుచుండును. ఈ వృత్తి తమో
మూలకము. కావున, అజ్ఞానమయ మని తెలిసికొనవలెను. ఇది
యుండునంతవఱకు, సంసారము కలుగుచునే యుండును.

౩౩

నేతి ప్రమాణేన నిరాకృతాఖిలో
హృదా సమాస్వాదితచిద్ధనామృతః,
త్యజే దశేషం జగ దాత్మసద్రసం
వీత్వా యథాంభః ప్రజహతి తత్ఫలమ్. ౩౪

కదాచి దాత్మా న మృతో న జాయతే
స క్షీయతే నాపి వివర్ధతేనవః,
నిరస్తసర్వాతిశయ సుఖాత్మకః
స్వయంప్రభ స్సర్వగోఽయ మద్వయః. ౩౫

ఏవంపిధే జ్ఞానమయే సుఖాత్మకే
కథం భవో దుఃఖమయః ప్రతీయతే?
అజ్ఞానతోఽధ్యాసవశాత్ ప్రకాశతే
జ్ఞానే విలీయేతి విరోధతః క్షణాత్. ౩౬

నేతినేతి వాక్య ప్రమాణములద్వారా సమస్తమును
ద్రోసివుచ్చి, హృదయమున చిద్ధనామృతము నాస్వాదించి,
జగత్తు నెఱిగి, సారభూత మగు బ్రహ్మమును గ్రహించి, ఆ జగ
త్తును, కొబ్బరినీరు త్రాగినవెనుక పై డెక్కనువలె, విడిచి
వేయవలెను. ౩౪

ఆత్మ యెన్నడును పుట్టదు. గిట్టదు. తఱుగదు. పెరు
గదు. చ్చాతది కాదు. అన్నిటికంటెను అతిశయిత మైనది. సుఖా
త్మకము. స్వయంప్రభము. సర్వగతము. అద్వయమును. ౩౫

ఇట్లు జ్ఞానమయమై సుఖాత్మకమైన దానియందు, దుఃఖ
మయ మైన సంసారము ఎట్లు ప్రతీయమాన మగును ? అధ్యాస
వశమున, అజ్ఞానమువలన, ఇది కనిపించును. జ్ఞానము అజ్ఞానము

య దన్య దన్యత్ర విభావ్యతే భ్రమా
దధ్యాస మి త్యాహు రముం విపశ్చితః,
అసర్పభూతే హి విభావసం యథా
రజ్జ్వాదికే తద్వ దపీశ్వరే జగత్.

32

నికల్పమాయారహితే చిదాత్మకే
హంకార ఏష ప్రథమః ప్రకల్పితః,
అధ్యాస ఏవాత్మని సర్వకారణే
నిరామయే బ్రహ్మణి కేవలే పరే.

3౩

ఇచ్ఛాది రాగాది సుఖాది ధర్మికా
స్పదా ధియ స్సంవృతిహేతవః పరే,

కంటె విరుద్ధము కావున, నిది, జ్ఞానముద్వారా క్షణములో
లయించిపోవును.

3౬

భ్రాంతివశమున ఒకదానియందు మఱొకదానిప్రతీతి కలు
గుటయే అధ్యాస, యని విద్వాంసులు చెప్పుచున్నారు. సర్పము
కాని త్రాడు మున్నగువానియందు సర్పభ్రాంతి కలుగునట్లే,
ఈశ్వరునియందును జగద్భ్రాంతి కలుగుచున్నది.

3౭

వికల్పము మాయ లేకుండ, సర్వకారణమై నిరామ
యమై కేవలమై చిదాత్మకమై యుండు పరబ్రహ్మమునందు
ప్రప్రథమమున, అహంకారరూప మగు ఈ అధ్యాసము, ప్రక
ల్పిత మయ్యెను.

3౮

ఆత్మయందు ఇచ్ఛ, అనిచ్ఛ, రాగము, ద్వేషము,
సుఖము, దుఃఖము, ఇత్యాది ధర్మములు గల బుద్ధివృత్తులు
కలిగి, సంసారమునకు హేతువు లగుచున్నవి. అంతియే. నిద్ర

యస్మాత్ప్రసూతౌ తదభావతః పర
స్సుఖస్వరూపేణ విభావ్యతే హి నః.

౩౯

అనాద్యవిద్యోద్భవబుద్ధిబింతో
జీవః ప్రకాశోఽయ మి తీర్యతే చిత్తః,
ఆత్మా ధియః సాక్షీతయా పృథక్ స్థితో
బుద్ధ్యాఽపరిచ్ఛిన్నపర స్స ఏవ హి.

౪౦

చిద్బింబసాక్షాత్మధియాం ప్రసంగత
స్త్రేకత్ర వాసా దనలాక్తోహవత్,
అన్యోన్య మధ్యాసవశాత్ ప్రతీయతే
జడాజడత్వం చ చిదాత్మచేతనాః.

౪౧

గురో స్సకాశా దపి వేదవాక్యత
స్సంజాతవిద్యానుభవో నిరీక్ష్య తమ్,

పోయినపుడు అ వన్నియు లేక లయించిపోవుటచే, ఆత్మ సుఖ
న్వయావముగానే భాసించును గదా !

౩౯

అనాది యగు నవిద్యవలన బొడమిన బుద్ధియందు ప్రతి
బింబించిన చిత్రకాశమే జీవు డనబడును. బుద్ధికి సాక్షియై, దాని
కంటే వేఱుగా నుండి, బుద్ధిపరిచ్ఛిన్నుడు గానివాడే పరమాత్మ.

అగ్నిచే గాల్పబడిన లోహమున వలె, చిదాభాసు డగు
ఆత్మ, బుద్ధి, ఒకేచోట నుండుటచేత, పరస్పరాధ్యాసము కలిగి,
వానివాని చేతనతాచేతనత్వములు ఒండుంట నున్నుండును. ౪౧

గురూపదేశమువలనను, వేదవాక్యములవలనను, జ్ఞానానుభ
వము గడిచి, హృదయస్థితమై ఉపాధివర్జితమైన ఆత్మను

స్వాత్మాన మాత్మన ముపాధివర్జితం
త్యజే దశేషం జడ మాత్మగోచరమ్.

౪౨

ప్రకాశరూపోఽహ మజోఽహ మద్వయోఽ
సకృ ద్విభాతోఽహ మతీవ నిర్మలః,
విశుద్ధవిజ్ఞానఘకో నిరామయ
స్సంపూర్ణ ఆనందమయోఽహ మక్రియః.

౪౩

సదై వ ముక్తోఽహ మచింత్యశక్తిమా
నతీంద్రియజ్ఞాన మవిక్రియాత్మకః,
అనంతపారోఽహ మహర్నిశం బుద్ధై
ర్విభావితోఽహం హృది వేదవాదిభిః.

౪౪

తెన్నగా డెలిసికొని, ఆత్మయందు ప్రతీయమాన మగు దేహాది
బడపదార్థములను ద్రోసివేయవలెను.

౪౨

నేను, ప్రకాశస్వరూపుడను. అజడను. అద్వితీయుడను.
నిరంతర భాసమానుడను. అతినిర్మలుడను. విశుద్ధ విజ్ఞాన ఘను
డను. నిరామయుడను. సంపూర్ణుడను. ఆనందమయుడను.
అక్రియుడను.

౪౩

నేను, సర్వదా ముక్తుడను. అచింత్య శక్తిమంతుడను.
అతీంద్రియ జ్ఞాన స్వరూపుడను. అవికారాకారుడను. అనంత
పాశుడను. వేదవాదు లగు విద్వాంసులు నన్ను నిరంతరము
తమ హృదయములలో ఇంటిండుచుందురు,

౪౪

ఏవం సదాత్మాన మఖండితాత్మనా
నిచారచూణస్య విశుద్ధభావనా,
హన్యా దపిద్యా మచిరేణ కారకై
రసాయనం యద్వ దుపాసితం రుజః.

ర౧

వివిక్త ఆసీన ఉపారతేంద్రియో
వినిర్వితాత్మా విమలాంతరాశయః,
విభావయే దేక మనన్యసాధనో
విజ్ఞానదృ కేవల ఆత్మసంస్థితః.

ర౨

విశ్వం య దేత త్వరమాత్మదర్శనం
విలాపయే దాత్మని సర్వకారణే,
పూర్ణ శ్చిదానందమయోఽవతిష్ఠతే
న వేద బాహ్యం న చ కించి దాంతరమ్.

ర౩

ఇట్లు అనవరతము అఖండవృత్తితో ఆత్మచింతనము
గావించువాని అంతఃకరణమున నుదయించిన విశుద్ధభావన,
నియమానుసారముగా సేవింపబడిన బౌద్ధము రోగమునువలె,
వెంటనే అజ్ఞానమును నశింపజేయును.

ర౪

ఏకాంతస్థలమున గూరుచుండి, విషయములనుండి యింద్రి
యముల సరికట్టి, అంతఃకరణమును జయించి, ఆత్మస్థితుడై,
ఇతర ఆశ్రయము నేదియు గొనక, శుద్ధచిత్తుడై ఆత్మచింతన
ఫరాయణు డగువాడు, కేవల విజ్ఞానదృష్టిద్వారా అద్వితీయు
డగు నాత్మను భావన చేయవలెను.

ర౫

ఈ విశ్వము పరమాత్మస్వరూపమే అని భావించి, సర్వ
కారణ మగు పరమాత్మయందు లీనము చేయవలెను. ఇట్లు

పూర్వం సమాధే రఖిలం విచింతయే
దోంకారమాత్రం సచరాచరం జగత్,
త దేవ వాచ్యం ప్రణవో హి వాచ్యో
విభావ్యతేజానవశా న్న బోధతః.

౪౮

అకారసంజః పురుషో హి విశ్వకో
హ్యుకారక సై జన ఈర్యతే క్రమాత్,
ప్రాజ్ఞో మకారః పరిపర్యతేఖిలై
స్సమాధిపూర్వం న తు తత్త్వతో భవేత్.

౪౯

విశ్వం త్వకారం పురుషం విలాపయే
దుకారమధ్యే బహుధా వ్యవస్థితమ్,

పరిపూర్ణుడై చిదానందరూపమున నుండునాతడు, లోపల గాని,
వెలుపలగాని, దేనిని జూడడు.

౫౦

సమాధికి బూర్వము, ఈ చరాచర జగ మంతయు ఓం
కారమాత్రమే అని చింతింపవలెను. ఈ సంసారము వాచ్యము.
ప్రణవము తద్వాచకము. అజ్ఞానవశమున ఈ సంసారము, ప్రతీయ
మాన మగును. జ్ఞానము కలిగినవెంటనే అది లయించును. ౪౮

అకారము విశ్వవాచకు డగు పురుషుడు (బాగ్రదభి
మాని); ఉకారము తై జనుడు (స్వప్నాభిమాని); మకారము
ప్రాజ్ఞుడు (సుషుప్త్యభిమాని); అని వచింతురు. ఈ వ్యవస్థ
సమాధికి పూర్వమే కలదుగాని, తత్త్వవసుర్మమున మాత్ర
మిది లేదు.

౫౧

అకారరూపు డగు విశ్వని, ఉకారమునందును; ఉకార
రూపు డగు తై జనుని, మకారమునందును, లీనము చేయవలెను.

తతో మకారే ప్రళింప్య తైజసం
ద్వితీయవర్ణం ప్రణవస్య చాంతిమ్.

౫౦

మకార మహ్యత్వని చిద్ధనే పరే
విలాపయేత్ ప్రాజ్ఞ మపీహ కారణమ్,
సోఽహం పరం బ్రహ్మ సదా విముక్తిమ్
ద్విజ్ఞానవృజ్మక్త ఉపాధితోఽమలః.

౫౧

ఏవం సదా జాతపరాత్మభావనః
స్వానందతుప్తః పరివిస్మృతాఖిలః,
ఆస్తే స నిత్యాత్మసుఖప్రకాశక
సాక్షాత్ ద్విముక్తోఽచలవారిసింధువత్.

౫౨

ఏవం సదాభ్యస్తసమాధియోగినో
నివృత్తసర్వేంద్రియగోచరస్య హి,

కారణాత్మము ప్రాజ్ఞరూపము నగు మకారమును,
చిద్ధనరూప పరమాత్మయందు లీనము చేయవలెను. అంతట,
నిత్యము క్త, విజ్ఞానస్వరూప, ఉపాధిరహిత, నిర్మల, పరబ్రహ్మమే
నేను, అని భావింపవలెను.

౫౩

ఇట్లు ఎల్లప్పుడు పరమాత్మభావన చేయుచు, చేయుచు,
ఆత్మానందమున మునిగి, దృశ్యప్రపంచము సంతయు మఱచి,
నిత్యము ఆత్మానందము ననుభవించు నాతడు, తరంగములులేని
సముద్రమువలె నిశ్చలుడై, సాక్షాత్తు ముక్తు డగును.

౫౪

ఇట్లు నిరంతర సమాధి యోగాభ్యాస పరాయణుడై,
సర్వేంద్రియ విషయ విముఖుడై, కామక్రోధాది రిపువర్గము

వినిరి తాశేషరిపో రహం సదా
దృశ్యో భవేయం జితషడ్గుణాత్మనః.

౫౩

ధ్యాత్వైవ మాత్మాన మహర్నిశం ముని
స్త్రీషే త్సదా ము క్తసమ స్తబంధనః,
ప్రారబ్ధ మశ్న స్స భిమానపరీతో
మ య్యేవ సాక్షాత్ ప్రవీలీయతే తతః.

౫౪

ఆదా చ మధ్యే చ తద్ధైవ చాంతతో
భవం విదిత్వా భయశోకకారణమ్,
హిత్వా సమస్తం విధివాదచోదితం
భజేత్ స్వ మాత్మాన మధాఖిలాత్మనామ్.

౫౫

ఆత్మ న్యభేదేన విభావయన్నిదం
భవ త్యభేదేన మయాఽఽత్మనా తదా,

సంతయు గెలిచి, మనస్సును పంచజ్ఞానేంద్రియములను వశపఱచు
కొను యోగికి నేమ సాక్షాత్కరింతును.

౫౬

రేంయుబవళ్లు ఇట్లు ఆత్మచింతనము గావించుచు, ముని
యగువాడు, సమ స్తకర్మబంధములనుండి విముక్తుడై, అభిమాన
మును వదలి, ప్రారబ్ధము ననుభవించుచు, ఊండి, తుట్టతుదకు
నాయందే లయ మొందును.

౫౭

మొదట, నడుమ, చివర, ఎల్లెడ, సంసారము భయ
శోకాదికారణమే, అని తెలిసికొని, విధివాదచోదిత మైన కర్మ
జాతము సంతయు విడిచి, అఖిలాత్మ యగు పరమాత్మను
నేవింపవలెను.

౫౮

యథా జలం వారినిగో, యథా పయః

క్షీరే వియ ద్వోష్ట్య, మ్నస్త్వనిలే యథాఽచిలః. ౨౬

ఇతం య దీక్షేత హి లోకసంస్థితో
జగ స్మృషేవేతి విభావయ స్మృనిః,
నిరాకృతత్వా చ్ఛృతియు క్తిమానతో
యథేందుభేదో దిశి దిగ్భిమాదయః.

౨౭

యావ న్న పశ్యే దఖిలం మదాత్మకం
తావ న్మదారాధనతత్పరో భవేత్,
శ్రద్ధాలు రత్కూరితభ క్తిలక్షణో

య స్తస్య దృశ్యోఽహ మహర్నిశం హృది. ౨౮

సముద్రమునందు జలము, పాలలో పాలు, మహాకాశ
మున ఘటాకాశము, వాయువునందు వాయువు, ఒకటియే యగు
నట్లు, ఈ సమస్తమును ఆత్మకంటె భిన్నము కా దని తలచు
వాడు, పరమాత్మకంటె నభిన్నుడై యుండును. ౨౯

దృశ్యమాన మగు నిది యంతయు, శ్రుతి యుక్తి
ప్రమాణములతో బాధితమై నిరాకృత మగుటవలన, ఒకే
చంద్రునియరదు అనేకభ్రమ, ఒకేదిక్కునందు అనేకదిక్కుల
భ్రమ, కలుగునట్లు. మిథ్యయే యని తలచుచు, మునియగు
వాడు, లోకసిద్ధి డయ్యు, లోకము నిట్లు చూచుచుండవలెను.

ఈ సమస్తమును మదాత్మకమునుగా జూడనంతపర్యం
తము, నన్ను ఆరాధించుచునే యుండవలెను. శ్రద్ధ గలిగి, గాఢ
మైన భక్తితో నుండువాని హృదయమున అహర్నిశము నేను
సాక్షాత్కరించు చుండును. ౩౦

రహస్య మేత చ్ఛ్రితసారసంగ్రహం
మయా వినిశ్చిత్త్య తవోదితం ప్రియ !
య స్వేత దాలోచయ లీహ బుద్ధిమాన్
స ముచ్యతే పాతకరాశిభిః క్షణాత్.

౫౯

భ్రాత ! ర్యదీదం పరిదృశ్యతే జగ
న్మాయైవ సర్వం పరిహృత్య చేతనా,
మద్భావనాభావితశుద్ధమా స
స్ఫుట భ దానందమయో నిరామయః.

౬౦

య స్సేవతే మా మగుణం గుణా త్పరం
హృదా కదా వా యదివా గుణాత్మకమ్,
సోఽహం, స్వపాదాంచితరేణుభిః స్పృశ
పునాతి లోకత్రితయం యథా రవిః.

౬౧

ఇది, రహస్యము, శ్రుతిసారసంగ్రహము నైనది. దీనిని
బాగుగా నిశ్చయించి, అత్యంతము ప్రియుడవు గావున నీకు నేను
చెప్పితిని. దీనిని బాగుగా విచారించువాడు, పాతకములనుండి
క్షణములో విముక్తు డగును.

౫౯

తమ్ముడా ! ఈ కనబడు జగ త్తంతయు మాయయే. దీనిని
నీమనస్సుతో త్రోసివేసి, శాభావనచే పరిశుద్ధమైన మనస్సుతో,
ఆనందమయుడవై, నిరామయుడవై, సుఖము నొందుము. ౬౦

అగుణుడను, గుణాతీతుడను, గుణాత్మకుడను, నగు నన్ను
ఎన్నడేని, ఏమాత్రమేని, మనస్సున నిలిపి కొలుచునాతడు, నిజ
ముగా నాస్వరూపమే. ఆతడు, తన చరణ పరాగముల
స్పర్శమున, సూర్యుడువలె, లోకత్రయమును పవిత్రీకరించును.

నిజాన మేత దఖిలం శ్రుతిసార మేకం
 వేదాంతవేద్యచరణేన మయైవ గీతమ్,
 యః శ్రద్ధయా పరిపరే ద్గురుభక్తియుక్తో
 మద్రూప మేతి యది మద్యచనేషు భక్తిః. ౬౭

ఇతి శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
 ఉత్తరకాండే శ్రీరామగీతా నామ పంచమః సర్గః.

ఇది, సమస్తశ్రుతి సారభూత మైన 'ఉత్తమ విజ్ఞానము.
 వేదాంతవేద్యచరణుడ నైన నేను, నీ కిది బోధించినాను. గురు
 భక్తి కలిగి, ఎవడు దీనిని పఠించునో, వాడు, నావలుకులయందు
 భక్తి కలవా డగునేని, నారూపమునే పొందును. ౬౭

ఇది, శ్రీమ దుమామహేశ్వర సంవాదరూప మగు అధ్యాత్మ
 రామాయణమున ఉత్తరకాండమున శ్రీరామగీత
 యను నైదవ సర్గము.

క య మ గీ త

విష్ణుతత్త్వప్రతిపాదకము లైన పురాణములకు మూలము శిరోభూతము నగు విష్ణుపురాణమున యమగీత వర్ణింపబడినది. ఇది, పరాశర మైత్రేయ సంహిత రూపమున నున్నది.

సప్తద్వీపములు, సప్తపాతాలములు, సప్తలోకములు, మున్నగున వన్నియు బ్రహ్మాండములో నిమిడి యున్నవి ఇవి యన్నియు స్థూల, సూలతర, స్థూలతమ, సూక్ష్మ, సూక్ష్మతర, సూక్ష్మతమ, జీవజాలములతో నిండి యున్నవి. ఈ యావత్ప్రపంచమున కర్మబంధములతో బంధింపబడని జీవులులేని స్థానము, నలుసంతేరియు గానరాదు. తమయాయువు పూర్తి యైన పిమ్మట, ఈ సమస్త జీవులు, యమునికారి బడి, ఆయన విధించు యాతనల ననుభవింపవలసి యుండును. అవి యన్నియు ఘోర ఘోర నారకములు. అవి పరనాథితములు, ఆతిథయంకరములు. వానియందు జీవు లనుభవించు యాతనలు, ఘోరాతిఘోరములు. అట్టి నరకములకారి బడక, జీవుడు, పుణ్యలోకములకు బోవలె ననిన, నరకద్వారము లగు పాపకర్మములను వదలి, పుణ్యకర్మముల నాచరింపవలెను అట్టి పుణ్యకర్మముల స్వరూప స్వభావములనే, ఈ యమగీత యమ పేర పరాశరమహర్షి, జిజ్ఞాసువైత న్నడిగిన మైత్రేయునకు, యముడు స్వయముగా తనకింకరులకు ఆదేశించినక్రమమున వివరించెను.

దీని ననుదినము పారాయణవిధానమున మననము చేయువారు, పాప దూరులై, పుణ్యమార్తు లగుదురు.

కాలింగు డగు బ్రాహ్మణుడు తనకు బోధించిన క్రమమును, భీష్ముడు నకులున కిట్లు బోధించె నని యుపక్రమించి, పరాశరుడు, మైత్రేయున కీ క్రమమున బోధించెను.

మైత్రేయ ఉవాచ

యథావత్కృత్వా సర్వం యత్ పృష్టోఽసి మయా గురో !
శ్రోతు మిచ్ఛా మృహం త్వేకం తద్భవాత్ ప్రబ్రవీతు మే. ౧

సప్త ద్వీపాని పాతాలవిధయ శ్చ మహామునే !
సప్త లోకాశ్చ యేన స్థానిః బ్రహ్మాండస్యాస్య సర్వతః. ౨

ఘాలై సూన్యైస్తథా సూక్ష్మ సూక్ష్మాత్ సూక్ష్మతరైస్తథా,
ఘాలాత్ స్థూలతరైశ్చైవ సర్వం ప్రాణిభి రావృతమ్. ౩

అంగుల స్యాష్టభాగోఽపి న సోఽస్తి మునిసత్తమ !
న సన్తి ప్రాణినో యత్ర కర్మబంధనిబంధనాః. ౪

మైత్రేయ ఉవాచ

గురూ! నే నడిగినది యెల్ల జెప్పినాడవు. ఇంక నొకటి విన
గోరుచున్నాను. అది నీవు చెప్పుము. ౧

మహామునీ! సప్తద్వీపములు, పాతాలములు, సప్తలోక
ములు, బ్రహ్మాండముతో నున్న యివి యన్నియు— ౨

స్థూలములు, సూక్ష్మములు, సూక్ష్మసూక్ష్మములు,
సూక్ష్మతరములు, స్థూలతరములు నైన ప్రాణులచే నావరింప బడి
యున్నవి. ౩

మునిసత్తమా! కర్మబంధనిబంధనము లైన ప్రాణులు లేని
ప్రదేశము, అంగుళములో నెనిమిదవ వం తైనను లేదుగదా! ౪.

సర్వే చైతే వశం యాన్తి యమస్య భగవత్ ! కిల,
ఆయుషోఽస్తే తథా యాన్తి యాతనా స్తత్ప్రచోదితాః. ౫

యాతనాభ్యః పరిభ్రష్టా దేవాద్యా స్వధ యోనిషు,
జంతవః పరివర్తంతే శాస్త్రాణా మేష నిర్ణయః. ౬

సోఽహ మిచ్ఛామి త చ్ఛోభతుం యమస్య వశవర్తినః,
న భవన్తి నరా యేన త త్కర్మ కథయన్స్వ మే. ౭

పరాశర ఉవాచ

అయ మేవ మునే ! ప్రశ్నో నకులేన మహాత్మనా,
వృష్టః పితామహః ప్రాహ భీష్మో య త్త చ్ఛ్రుణుష్వ మే. ౮

ఈ ప్రాణు లన్నియు, యమునకు లోబడి యుండి,
ఆయువు ముగిసినవెనుక తత్ప్రచోదితములైన ఆయా యాతన
లను బొందుచుండును; ౫

అట్లు యాతనలను గుడిచి, పిదప దేవాదియోనులయందు
మరల బుట్టుచు, జీవులు పరిభ్రమించు చుండును; అని శాస్త్ర
ముల నిర్ణయము. ౬

అందువలన, ఏది యొనరించిన, మానవులు యమునిబారి
బడరో, దానిని నేను విన గోరుచున్నాను, సెల విమ్ము. ౭

పరాశరుడు చెప్పెను

మైత్రేయా ! నకులుడు ఇదే ప్రశ్నము నడుగగా, పితా
మహు డగు భీష్ముడు నొడివెను. దానిని నేను చెప్పెదను.
వినుము. ౮

భీష్మ ఉవాచ

పురా మమాగతో వత్స ! సఖా కాలింగకో ద్విజః,
స మా మువాచ పృష్టో వై మయా జాతిస్మరో మునిః. ౯

తేనాఖ్యాత మిదం సర్వ మిత్థం చైత ద్భవిష్యతి,
తథా చ త దభూ ద్వత్స ! యథోక్తం తేన ధీమతా. ౧౦

స పృష్ట శ్చ మయా భూయః శ్రద్ధధానేన వై ద్విజః,
య ద్య దాహ న త ద్దృష్ట మన్యథా హి మయా క్వచిత్. ౧౧

ఏకదా తు మయా పృష్ట మేత ద్య ద్భవతోదితమ్,
ప్రాహ కాలింగకో విప్రః స్మృత్వా తస్య మునే ర్వచః. ౧౨

భీష్ముడు చెప్పెను

వత్సా ! నకులా ! పూర్వము, నా స్నేహితుడు కలింగ
దేశపు బ్రాహ్మణు డొకడు, నాదగ్గఱకు వచ్చి, తా నడుగగా
జాతిస్మరు డను ముని తనకు జెప్పినా డని నాకు కొన్ని విషయ
ములను జెప్పెను. ౯

ఆ బుద్ధిశాలి చెప్పిన మాట లన్నియు, అచ్చగా యథా
ర్థములుగా నాకు తోచినవి. ౧౦

అందువలన నేను మఱింత శ్రద్ధ బూని, అడిగితిని. అపు
డాయన చెప్పిన మాటలకు విరుద్ధముగా నా కింతవఱకు గన
బడుట లేదు. ౧౧

ఒకనాడు, నేను, నీ వడిగిన విషయమునే అడిగితిని. అపుడా
కాలింగుడు, ఆ జాతిస్మరునివాక్యములను స్మరించి, ఇట్లు
చెప్పెను. ౧౨

కాలింగ ఉవాచ

జాతిస్మరేణ కథితో రహస్యః పరమో మమ,
యమకింకరయో ర్యోభూ త్సంవాద స్తం బ్రవీమి తే. ౧౩

స్వపురుష మభివీక్ష్య పాశహస్తం
వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే,
పరిహర మధుసూదనప్రపన్నాన్
ప్రభు రహ మన్యస్యణా మవైష్ణవానామ్. ౧౪
అహ మమరవార్చితేన ధాత్రా
యమ ఇతి లోకహితాహితే నియుక్తః,
హరిగురువశగోఽస్మి న స్వతంత్రః
ప్రభవతి సంయమనే మమాపి విష్ణుః. ౧౫

కాలింగుడు చెప్పెను

జాతిస్మరుడు, నా కొక పరమరహస్యమును జెప్పినాడు.
అది, యమునకు కింకరులకు జరిగిన సంవాదము. అది నీకు జెప్పా
చున్నాను. వినుము. ౧౩

పాశహస్తం నిలిచిన తన కింకరుని జూచి యముడు,
వానిచెవిలో నిట్లు చెప్పెను— ఓయీ! నీవు మధుసూదనుని
శరణు పొందినవారి జోలికి బోకుము. నేను విష్ణుభక్తులు కాని
యితరులకు మాత్రమే ప్రభుడను. ౧౪

అమరార్చితండగు బ్రహ్మ, నన్ను, లోకముల పుణ్య పాపము
లను విచారించుటకు యము న్నిమిషే నియోగించెను. నేను,
నిఖిలగురు వగు హరికి లోబడి యుండువాడను గాని, స్వతంత్రు
డను గాను. శ్రీమహావిష్ణువు నన్నుగూడ నియమింపగలడు. ౧౫

కటక ముకుట కరి కాది భేదైః
 కనక మభేద మపీష్యతే యధైకమ్,
 సుర పశు మనుజాతి కల్పనాభి
 ర్హరి రఖిలాభి రుదీర్యతే తధైకః. ౧౬

క్షీతితల పరిమాణవోఽనిలాంతే
 పున రుపయాంతి యధైకతాం ధరిత్ర్యాః,
 సుర పశు మనుజాదయ స్తథాంతే
 గుణకలుషేణ సనాతనేన తేఽ. ౧౭

హరి మమరవరార్చితాంఘ్రిపద్మం
 ప్రణమతి యః పరమార్థతో హి మర్త్యః,
 త మవగతసమ స్తపాపబంధం
 వ్రజ పరిహృత్య యథాఽగ్ని మాజ్యసిక్తమ్. ౧౮

బంగారము ఒక్కటియే యయ్యు, కటక ముకుటాది
 భేదములచే నానావిధములుగా భాసించునట్లే, హరి ఒక్కడే
 యయ్యు, సుర పశు మనుజాది కల్పనలతో నానాత్వమున
 భాసించుచున్నాడు. ౧౬

గాలికి రేగిన యాపరమాణువులు, గాలి యడగినవెంటనే
 భూమిలో నొకటిగా కలిసిపోవునట్లు, గుణవికారములతో నుద్భ
 వించిన సుర పశు మనుజులు, అంతమున మరల సనాతనుడగు
 నా హరియందే యొకటిగా లీనమై పోవును. ౧౭

సురార్చిత పాద పద్మ డగు శ్రీహరిని పరమార్థముతో
 వమస్కరించుచు, సమ స్తబంధముల నెడసి, ఆజ్యాభిషిక్త మైన
 అగ్ని హోత్రమువలె వెలుగు మహాసీయునిదగ్గఱకు నీవు పోకుము.

ఇతి యమవచనం నిశమ్య పాశీ
 యమపురుష స్త మువాచ ధర్మరాజమ్,
 కథయ మమ విభో! సమస్తధాతు
 ర్భవతి హరేః ఖలు గూఢ్మశోఽన్య భక్తః. ౧౯

యమ ఉవాచ
 న చలతి నిజవర్ణధర్మతో యః
 సమమతి రాత్యసుహృద్విపక్షపక్షే,
 న హరతి న చ హన్తి చింతి దుశ్చైచ్ఛి
 సితమనసం త మవేహి విష్ణుభక్తమ్. ౨౦

కలికలుషసులేన యస్య నాత్మా
 విమలమతే ర్మలినీకృత స్త మేనమ్,

అని యముడు వచింపగా విని, పాశధారి యగు కింక
 రుడు, యమధర్మరాజు నిట్లని యడిగెను— దేవ! సమస్త
 ధాత యగు శ్రీహరికి భక్తు డగువాడు ఎట్లుండునో, నా కెఱి
 గింపుము. ౧౯

యముడు చెప్పెను
 నిజవర్ణధర్మముచుండి చలింపనివాడు, శత్రుమిత్రులయెడ
 నమబుద్ధిగలవాడు, ఇతరులద్రవ్యము నపహరింపనివాడు, ఏ
 కొంచెమేని హింస చేయనివాడు, నిర్మల మైన మనస్సు కల
 వాడు, విష్ణుభక్తు డని తెలిసికొనుము. ౨౦

విమలమతి యైన యెవనియాత్మ, కలికలుషముచే మలిని
 తము గాదో, ఎవడు జనార్దనుని మనస్సున నిలిపికొని యుండునో
 ఆతడు శ్రీహరి కత్యంతము భక్తు డని తెలిసికొనుము. ౨౧

మనసి కృతజనార్దనం మనుష్యం
నతత మవేహి హరే రతీవ భక్తమ్. ౨౧

కనక మపి రహ స్యవేద్య బుద్ధ్యా
తృణ మివ య స్సమ్మవైతి వై పరస్వమ్,
భవతి చ భగవ త్యనన్యచేతాః
పురుషవరం త మవేహి విష్ణుభక్తమ్. ౨౨

స్ఫటికగిరిశిలామలః క్వ విష్ణుః ?
ర్మనసి నృణాం క్వ చ మత్సరాదిదోషః,
న హి తుహినమయూఖరశ్మిపుంజే
భవతి హుతాశనదీప్తిజః ప్రతాపః. ౨౩

విమలమతి రమత్సరః ప్రశాంతః
శుచిచరితోఽఖిలస త్త్వమిత్రభూతః,

“బంగారమే యగుగాక, ఇలరులసొమ్ము జను లెవ్వరు
లేనితావున కనబడినను, మట్టివలె జూచువాడును, అనన్యచిత్త
మున భగవానుని గొలుచువాడును, నగు పురుషవరుడు విష్ణు
భక్తు డని తెలిసికొనుము. ౨౨

స్ఫటికగిరిశిలవలె స్వచ్ఛమైన శ్రీహరి యెక్కడ ?
మత్సరాది దోష కలుషిత మైన మనుజులమన స్సెక్కడ ? (ఈ
రెంటికి సయోగ మెట్లు ఘట్టిల్లుచు ?) హిమకరునికిరణములలో
అగ్నిహోత్రునిజ్వాలల వేడి యుండదుగదా ? ౨౩

విమల మైన బుద్ధి గలవాడు, మత్సరరహితుడు, ప్రశాం
తుడు, పవిత్రచరిత్రుడు, అఖిలభూత హితరతుడు, ప్రియములై
హితము లై న పలుకులు పలుకువాడు, అభిమానము మాయ

ప్రియహితనచనోఽస్తమానమాయో
వసతి సదా హృది తస్య వాసుదేవః.

౨౪

వసతి హృది సకాతనే చ తస్మిన్
భవతి పుమాన్ జగతోఽస్య సౌమ్యరూపః,
క్షీతిరస మతిరమ్య మాత్మనోఽంతః
కథయతి చారుతయైవ శాలపోతః.

౨౫

యమనియమవిధూతకల్మషాణా
మనుదిన మచ్యుతసక్తమానసానామ్,
అపగతమదమానమత్సరాణాం
త్యజ భట ! దూరతరేణ మానవానామ్.

౨౬

హృది యది భగవా ననాది రాస్తే
హరి రసిశంఖగదాధరోఽవ్యయాత్మా,

లేనివాడు, నగు వానిహృదయమునందు సదా వాసుదేవుడు
వసించును.

౨౪

సనాతను డగు శ్రీహరి తనయందు నిలువగానే, ఆతడు,
నమస్తజగత్తునకు సౌమ్యస్వరూపుడుగా నగును. నవనవలాడు
సాలవృక్షము, తనసౌందర్యముతోడనే, తనలో నున్న మధుర
పారివరసమును ప్రకటించునుగదా !

౨౫

యమనియమములతో గలుషముల నడంచుకొని, అను
దినము అచ్యుతాసక్తచిత్తులై, మద మాన మత్సరాదికము లుడి
గిన మానవశ్రేష్ఠులకు మీరు దూరముగా నుండుడు.

౨౬

తదఘ మఘవిఘాతకర్తృభిన్నం

భవతి కథం సతి చాంధకార మర్కే ? ౨౭

హరతి పరధనం నిహంతి జంతూన్

వదతి తథాఽన్యతనిష్ఠరాణి యశ్చ,

అశుభజనితదుర్మదస్య పుంసః

కలుషమతే ర్హృది తస్య నాఽస్త్వనంతః. ౨౮

న సహతి పరసంపదం వినిందాం

కలుషమతిః కురుతే సతా మసాధుః,

న యజతి న దదాతి యశ్చ సంతం

మనసి న తస్య జనార్దనోఽధమస్య. ౨౯

అనాది యగు భగవానుడు, హృదయమున నిలిచేనేని, సకలపాపహరు డగు శ్రీహరిప్రభావమున, ఆతనిపాపము లన్నియు పటాఘంచ లగును. సూర్యు డుదయించినవేనుక చీకటియుండునా?

పరధనములను హరించుచు, ప్రాణులను హింసించుచు, అన్యతములను నిష్ఠురములను బలుకుచు, మహాపాపమువలన సంభవించిన దుర్మదముతో నిండి, కలుషాత్ము డైనవాని హృదయములో శ్రీహరి లే డని యెఱుగుము. ౩౦

పరసంపదలను నహింపక, పరులను నిందించుచు, దుష్టుడై పాధువులకు అపకారము నాచరించుచు, తనకు గలదానిని యజింపక, దాన మీక, యుండు కుటీలునిమనస్సులో జనార్దనుడు లే డని తెలిసికొనుము. ౩౧

పరమసుహృది బాంధవే కలత్రే
 సుత తనయా పితృ మాతృ భృత్యవర్గే,
 శతమతి దువయాతి యోఽర్థతృష్ణా
 త మధమచేష్ట మవేహి నాఽన్య భక్తమ్. 30

అశుభమతి రసత్ప్రవృత్తిన క్త
 స్సతత మనార్యకుశీలసంగమత్తః,
 అనుదినకృతపాపబంధయు క్తః
 పురుషపశు ర్న హి వాసుదేవభ క్తః. 30

సకల మిద మహం చ వాసుదేవః
 పరమపుమాన్ పరమేశ్వర స్స ఏకః,
 ఇతి మతి రచలా భవ త్యనంతే
 హృదయగతే వ్రజ తా న్విహాయ దూరాత్. 31

మిత్రులయందు, బంధువులయందు, కలత్రమునందు,
 సుతులయందు, సుతలయందు, తలిదండ్రులయందు, దయ లేక,
 శతమతి యై, ధనలోభమున వర్తిలు దుష్టచేష్టితుడు, శ్రీహరి
 భక్తుడు కా డని గుర్తింపుము. 30

దుర్బుద్ధి, అసత్ప్రవృత్తినక్తుడు, ఎల్లప్పుడు సీచపురుషు
 లతో గూడి ముదించినవాడు, అనుదినము పాపముల నాచరించు
 వాడు, సగు పురుషపశువు వాసుదేవభక్తుడు కాడు. 30

ఈ సమస్తము, నేను, పరమపురుషుడు పరమేశ్వరుడు
 సగు వాసుదేవుడు, నొక్కటియే, అను బుద్ధి, వాసుదేవుడు
 హృదయగతు డై నంతనే, నిరూఢముగా గలుగును. అట్టి మతి
 గలవారలకు సీవు దూరముగా బొమ్ము. 31

కమలనయన ! వాసుదేవ ! విష్ణో !
 ధరణిధరాఽచ్యుత ! శంఖచక్రపాణీ !
 భవ శరణ మితీరయంతి యే వై
 త్యజ భట దూరతరేణ తా నపాపాః.

33

వసతి మనసి యస్య సోఽవ్యయాత్మా
 పురుషవరస్య న తస్య దృష్టిపాతే,
 తవ గతి రథవా మమా స్తి చక్ర
 ప్రతిహతవీర్యబలస్య సోఽన్యలోకః.

34

కాలింగ ఉవాచ

ఇతి నిజభటశాసనాయ దేవో
 రవితనయస్య కిలాహ ధర్మరాజః,

కమలనయన! వాసుదేవ! విష్ణూ! ధరణిధర! అచ్యుత!
 శంఖచక్రపాణీ! నీవే నాకు శరణ మగుము! అని పలుకు
 పుణ్యాత్ములను, భటుడా! నీవు దూరమున వదలివేయుము. 33

అవ్యయాత్ము డగు పరమపురుషు డెవనిచిత్తమున నిలు
 చునో, ఆమహనీయునిదృష్టి ప్రసరించునంతమేరకు, భగవానుని
 చక్రప్రభావమున స్వబలవీర్యములు నశించిపోవుటచేత, నీవుగాని,
 నేనుగాని, పోజాలము. అట్టి మహాత్ములు పోవు లోకములువేఱు.

కాలింగుడు చెప్పెను

ఇట్లు సూర్యసూచు డగు ధర్మరాజా, తనభటుల నను
 శాసించుటకై చెప్పెను. దీనిని ఆ బాలిష్ఠరముని నాకు జెప్పి
 నాడు. నేను దానిని నీకు జెప్పెదాను.

34

మమ కథిత మిదం చ తేన తుభ్యం

కురువర ! సమ్యగ్ గిదం మయాపి చోక్తమ్.

3౫

భీష్మ ఉవాచ

సకులైత స్మమాఖ్యాతం పూర్వం తేన ద్విజస్మనా,
కలింగదేశా దభ్యేత్య ప్రీతేన సుమహాత్మనా.

3౬

మయాఽప్యేత ద్యధాన్యాయం సమ్యగ్వత్స ! తవోదితమ్,
యథా విష్ణు మృతే నాస్యత్ త్రాణం సంసారసాగరే.

3౭

కింకరాః పాశదండాశ్చ న యమో న చ యాతనాః,
సమర్థాస్తస్య యస్యాత్మా కేశవాలంబన స్సదా.

3౮

భీష్ముడు చెప్పెను

నకులుడా ! కలింగదేశమునుండి వచ్చిన ఆ బ్రాహ్మ
ణోత్తముడు, పరమప్రీతితో మున్ను నా కిది చెప్పెను.

3౬

దానిని నీకు నేను ఉన్న దున్నట్లు చెప్పినాను. విష్ణువు
వినా, ఈ సంసారసాగరములో మఱొక రక్షకుడు లేడు.

3౭

పాశహస్త లగు యమకింకరులు గాని, యముడుగాని,
యమయాతనలుగాని, నిరంతర భగవత్పరాయణ మగు మనస్సు
గలవానికి, ఎట్టి భంగమును దెచ్చిపెట్టలేవు.

3౮

పరాశర ఉవాచ

ఏత న్మునే! సమాఖ్యాతం గీతం వై వస్వతేన యత్,
త్వత్ప్రశ్నానుగతం సమ్యక్ కి మన్య ద్రోభతు మిచ్ఛసి? ౩౬

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయోఽంశే
యమగీతం నామ సప్తమోఽధ్యాయః.

పరాశరుడు చెప్పెను

మైత్రేయా! నీప్రశ్న ననుసరించి, వై వస్వతుడు స్వయ
ముగా చెప్పిన గీతలను నీకు జెప్పిరాను. ఇం కేమి విన గోరు
చున్నావు? ౩౬

ఇది శ్రీవిష్ణుపురాణమున తృతీయాంశమున
యమగీత మను సప్తమాధ్యాయము.

౧౦ వేణు గీత

వేణుగీత శ్రీమద్భాగవతమున దశమస్కంధము ఇరువదియొకటవ యధ్యాయమున నిబద్ధము. ఇందు, శ్రీకృష్ణుడు శగ్రదాత్రిసమయమున పండువెన్నెలలో పృందావనమున వేణుగానము నొనరింపగా విని, గోపికలు పరమనిర్వృతలై, త్స్పరాయణతతో తాము పరస్పరము పర్జించుకొనిన విభము గీతమై యున్నది. యజ్ఞ లగువా రీవేణుగీత వర్ణనమున నమ్మత మైన అంతరార్థము గల దని యింటిండు. యథార్థమునకు శ్రీకృష్ణుని వేణుగానము ఉపనిషద్గానమే గాని కీటొండు గా దని పలువుర మతము ఏది యెటు లైనను ఇది, శ్రీకృష్ణకథలలో ఓకమ రమణీయమైన ఘట్టము. గోపికల భక్తినిర్భగత్వము, సర్వాత్మనా తత్వ కాయుణత్వము, ఇందు స్పష్టముగా గోచరించును.

శ్రీ శుక ఉవాచ

ఇత్థం శరత్స్వస్థజలం పద్మాకరసుగంధినా,
స్యవిశ ద్వాయునోపేతం సగోగోపాలకోఽచ్యుతః. ౧

కుసుమిత వనగాజ శుష్కి భృంగ
ద్విజకుల ఘుప్త సరస్వరి స్మహీధ్రమ్,
యదుపతి రవగాహ్య చారయన్ గా
స్సహపశుబాలబల శ్చకూజ వేణుమ్. ౨

తద్ వ్రజస్త్రియ ఆశ్రుత్య వేణుగీతం స్మరోదయమ్,
కాశ్చి త్వరోఽతుం కృష్ణస్య స్వసఖభ్యోఽన్వవర్ణయన్. ౩

శ్రీ శుకడు చెప్పెను

ఇట్లు గోవులతోడను గోపాలకులతోడను గూడి
శ్రీకృష్ణుడు శరత్కాలమున స్వచ్ఛమైన జలము గలిగి, పద్మ
సరస్సులలోని సుగంధములను మోచికొని వచ్చు వాయువులతో
నిండిన బృందావనమున బ్రవేశించెను. ౧

పూవులు దొడిగి మనోహరములైన వనసమూహము
లపై మదించి సంచరించు తుమ్మెదలతో పక్షులతో నిండిన
సరస్సులు, సరిత్తులు, మహీధరములు గలిగిన ఆ వనమున గోపా
లకులతో బలరామునితో బ్రవేశించి శ్రీకృష్ణుడు గోవులను
మేపుచు వేణుగానము నొనరించెను. ౨

మన్మథోద్దీపక మైన ఆ వేణుగానము నాలకించి వ్రజాంగ
నలు కొందఱు కృష్ణునివరోఽతుమున తమ సఖురాండ్ర కిట్లు వర్ణించి
తెలుప మొదలిడిరి. ౩

త ద్వర్ణయిత మారబాః స్మరంత్యః కృష్ణచేష్టితమ్,
నాశకక్ స్మరవేగేన విక్షిప్తమనసో నృప !

౪

బర్హాపీడం నటవరవపుః కర్ణయోః కర్ణికారం
బిభ్ర ద్వాసః కనకకపిశం వై జయంతీ చ మాలామ్,
రంధ్రాః వేణో రధరసుధయా పూరయన్ గోవబృందైః
బృందారణ్యం స్వపదరమాణం ప్రావిశ ద్గీతకీర్తిః.

౫

ఇతి వేణురవం రాజన్ ! సర్వభూతమనోహరమ్,
శ్రుత్వా ప్రజప్త్రియ స్సర్వా వర్ణయంత్యోఽభిరేమిరే.

౬

పరీక్షిన్మహారాజా ! శ్రీకృష్ణుని లీలావిచేష్టితములను దల
పోసి ఆ వేణుగానమును వర్ణింపవారకొని ఆ ప్రజాంగనలు
హ్యేకులచిత్తలై మన్మథోద్వేగవశమున తమ్ము దాము సంబా
ల్గించుకొన నేరరైరి.

౪

నెమలిఘించమును తలపై దాల్చి చెవులలో కర్ణికార
కుసుమము నలంకరించుకొని, బంగారమువలె కపిశవర్ణమైన పచ్చని
పట్టుదుప్పలువ దాల్చి, వై జయంతీ మాలా సమలంకృతుడై,
వేయేల ? ఉత్తమసలుని వేషమును వేసికొనినట్లు మనోహరుడై
యొప్పుచు ఉపనిషద్గీతకీర్తి యగు నా శ్రీకృష్ణుడు తన అధర
సుధారసముతో వేణురంధ్రములను బూరించుచు, నిజపదలాంఛ
నములతో నలంకరింపబడి పవిత్రీకరింపబడిన బృందారణ్యమును
గోపాలకసమూహములతోగూడ బ్రవేశించెను.

౫

పరీక్షిన్మహారాజా ! ఇట్లు సర్వభూతమనోహరముగా
మొరయింపబడిన ఆ వేణురవమును విని ప్రజాంగన లెల్లరు పర
స్పరము పరించుకొని చెప్పుకొనుచు పరమానందము నొందుచు,

గోప్య ఊహుః

అక్షణాం ఫల మిదం న పరం విదామః
సఖ్యః! పశూనను నివేశయతో ర్వయస్యైః,
వక్త్రం వ్రజేశసుతయో రనువేణజుప్తం
యై సై ర్నిపీత మసుర క్తకటాక్షమోక్షమ్. ౭

చూత ప్రవాళ బర్హ స్తబ కోత్పలాబ
మాలానువృక్త పరిధాన విచిత్రవేషా,
మధ్యే విరేజతు రలం పశుపాలగోష్ఠ్యాం
రంగే యథా నటవరా క్వ చ గాయమానా. ౮

వివశలై శ్రీకృష్ణతాదాత్మ్యమున నొండొరులను గాగిలించు
కొనుచు మహానిర్భృతి నొందిరి, ౯

గోపిక లనిరి

ఓ చెలులారా! కన్నులు గలవారి కిదియే ఫలము గాని,
వేటొండు గానము. అది యేమన— తను స్నేహితులతో
గూడ గోవులను బృందావనమున దోలుకొనిపోవుచు నున్న
వ్రజనాథకుమారు లగు ఆ బలరామకృష్ణుల, వేణువును పూరిం
చుచు, స్నేహస్నిగ్ధములై న మధురకటాక్షములను బటపుచు
నున్న ఆ సుందరవక్త్ర బింబమును తమ నేత్రపుటములతో గ్రోలు
టయే నుమా. అట్లు క్రోలినవారి కన్నులే సఫలములు. ౭

లేలేత మావియివుళ్ళు, నెమలియీకలు, కలువపూలు,
తామరపూలు కలిపి గ్రుచ్చిన దండలు ధరించి, చక్కని పట్టు
ఉత్తరీయములను వైచిగొని, విచిత్రములై న వేషములతో
నొప్పారుచు, ఆ బలరామ కృష్ణు లిరువురు, గానము చేయుచు,

గోవ్యః ! కి మాచర దయం కుశలం స్మ వేణు
ర్దామోదరాధరసుధా మపి గోపిభోగ్యామ్,
భుంక్తే స్వయం య దవశిష్టరసం ప్రాదిన్యో
హృష్యత్వచోఽశ్రు ముముచు స్తరవో యధార్యాః.

బృందావనం సఖ ! భువో వితనోతి కీర్తిం
య దేవకీసుతపదాంబుజలబ్ధిమ్,

గోపాలకనమూహములనడుమ రంగస్థలమున నుత్తమనలులువలె
మిక్కిలి వెలుగొందిరి. ఆహా !

౮

ఓ గోపికలారా ! ఈ వేణువు ఏమి మహాపుణ్యము నొన
రించుకొని యున్నది ? ఇది కేవలము తత్పరాయణులమైన మన
గోపికలకే అనుభవింపదగిన దామోదరాధరసుధారసమును స్వయం
ముగా ఆపూర్ణముగా అనుభవించుచున్నది. అది అనుభవిం.
పగా మిగిలిన రసమును, ఆ వేణువును తమ బలములతో బెంచిన
ఈ సెలయేళ్ళు అనుభవించి వికసించిన కమలవనముల వ్యాజ
మున రోమాంచములను నించుచున్నవి. తమవంశమున బుట్టిన
యీ వేణువును జూచి వృక్షములు కులవృద్ధులు వలె ఆనందాతి
శయమున నుబ్బిపోవుచున్న త్వగ్విశేషములతో బాష్పములను
విడుచుచున్నవి.

౯

సఖ ! ఈ బృందావనము దేవకీసుతుని పదారవిండచిహ్న
ములతో నత్యంతశోభ గడించి పరమపవిత్రమై భూలోకమునకు
అనమానమైన కీర్తి దెచ్చి విస్తరింపజేయుచున్నది. ఆ గోవిందుని
వేణుగానమును విని, ఆ శ్రీకృష్ణుని మందగరితముతోడి నీలమేఘ
మునుగా దలపోసి, మత్తమయూరములు గుంపులు గుంపులై

గోవిందవేణు మను మత్తమయూరస్పత్తం
ప్రేక్ష్యోద్రిసా న్వపరతాన్యసరుస్తస్త్వమ్. ౧౦

ధన్యాః స్మ మూఢమతియోఽపి హరిణ్య ఏతా
యా నందనందన ముపాత్తవిచిత్రవేషమ్,
ఆకర్ణ్య వేణురణితం చ సక్ష్మష్టసారాః
పూజాం దదు ర్విరచితాం ప్రణయావలోక్తైః. ౧౧

కృష్ణం నిరీక్ష్య వనితోత్సవరూపశీలం
శ్రుత్వా చ తత్కృణితవేణువిచిత్రగీతమ్,

ఆనందతాండవము నొనరించుచున్నవి. ఆ మయూరనాట్యము
నవలోకించి, ముగ్ధములై యితరవ్యాపారములు మాని తదేకా
యత్నములై, సమస్త వనస్పత్తి సముదాయములు అల్లదే
ఆ అద్రిసానువున బామ్మలువలె నిలిచిపోయినవి. ౧౦

ఆహా! అత్యంతము మూఢమతు లయ్యు నీ హరిణాం
గనలు మిక్కిలి ధన్యతను గడించుకొనినని సుమా. ఎందువలన
నన— ఇవి విచిత్ర వేష విశేష సంశోభితుడైన నందనందనుని
కన్నార గాంచియు, మనోహరమైన యాతని వేణుగానమును
చెవులార నాలకించియు తమ వల్లభులగు కృష్ణసారములతోగూడ
ప్రణయభరావలోకనములతో నాతనిని బూజించుచున్నవి. ౧౧

యువతీమనోహర రూప శీల శ్రీసుందరు డగు వ్రజ
సేందరుని గనియు, అతని విచిత్రవేణుగీతమును వినియు, దేవ
తాంతలు విమానములలో వచ్చి నిలిచి, మన్మథోద్వేగవశమున
సత్త్వములు తూలి, నీవి విడిపోవుటయు నెఱుగక కొప్పులలోని,

దేవో విమానగతయః స్మరనుషసారా
భ్రశ్యత్ప్రసూతకబరా ముముహూర్ద్విసేవ్యః. ౧౨

గావ శ్చ కృష్ణముఖనిర్గతవేణుగీత
పీయూష ముత్తభితకర్ణపుటైః పిబంత్యః,
శానాః స్తనస్సుతపయఃకబళా స్మృతస్థ
ర్గోవింద మాత్మని దృశాశ్రుకళా స్మృశంత్యః. ౧౩

ప్రాయో బతాంబ ! ముచయో విహగా వనేఽస్మిక్
కృష్ణేక్షితం తదుదితం కలవేణుగీతమ్,

పూవులు రాలిపో దల యూచుచు మోహపరవశలై పోవు
చున్నారు. ౧౨

ఆహా ! ఆ గోవులయు గోవత్సములయు భాగ్యము నేమని
చెప్పవలె ? ఆగోవులు శ్రీకృష్ణముఖనిర్గతమైన వేణుగీతామృత
మును ఎత్తి నిక్కించి పట్టిన కర్ణపుటములతో గ్రోలుచున్నవి.
లేగలు తమతల్లులయొద్ద పాలు ద్రావబోవునంతలో నా నంద
నందనుని వేణుగీత రవము తమ చెవుల కందగా వెనుమెటనే తమ
వ్యాపారములను మాని సెలవులనుండి పాలు, చిన్నిచిన్ని గడ్డివర
కలు కాటిపోగా, చెవులు రిక్కించి అట్లే నిలిచిపోయినవి. ఆహా !
ఆ ఆవులను దూడలును చూపులద్వారమున ఆ శ్రీకృష్ణుని
దమమనస్సులో నిడుకొని వానినే చూచుచు, ఆనందమున సన్నని
అశ్రువులు రాల్చుచు నున్నవి. ౧౩

అమ్మా ! ఈచనముచందలి ఈ పక్షు లన్నియు మునులు
కాబోలు ! ఆహా ! అవి రుచిరములైన చిగురుటాకులతో
మనోహరము లగు చెట్లకొమ్మలపై నెక్కి కూర్చుండి,

ఆరుహ్య యే ద్రుమభుజాన్ రుచిరప్రవాళాన్
శ్రుణ్వంతి మిలితదృశో విగతాన్యవాచః. ౧౮

నద్య స్తదా త దుపధార్య ముకుందగీత
మావ ర్తలక్ష్మితమనోభవభుగ్నవేగాః,
ఆలింగనస్థగిత మూర్తిభుజై ర్మూరారే
ర్మహంతి పాదయగళం కమలోపహారాః. ౧౯

శ్రీకృష్ణునిచే గావింపబడిన ఆ మధురవేణుగీతమును, పరవశమున
కన్నులు మూసి ఇతరవాక్కులు డిగి, వినుచున్నవి. మహారు
లగువారు శ్రీకృష్ణభగవానుని దివ్యదర్శన మగునట్లు వేదోక్త
కర్మఫలపరిత్యాగమున వేదద్రుమశాఖా సమారూఢులై రుచిర
ప్రవాళస్థానీయములగు కర్మములనే ఆశ్రయించి సుఖవంతులై అన్య
వాక్కులు విడిచి, శ్రీకృష్ణభగవద్గీతమునే ఆలకించు చుందురు
గదా! ఈ పక్షులును అట్లే ఆచరించుచున్నవి సుమా. ౧౮

నదులు ఆ ముకుందుని మనోహర వేణుగీతమును విని
సుళ్ళతో సూచింపబడిన మనోభవవికారమున వేగము కుంటు
పడిపోగా పరవశత్వమున బడి, తరంగములపేరిటి భుజములతో
కమలోపహారముల నర్పించుకొనుచు ముకుందుని పాదారవింద
మును గాఢముగా తమకొగిట మునిగిపోవునట్లు ఆలింగనము
చేసికొనుచున్నవి. ఆహా! అవి యెంత వంకతనమును నేర్చినవి?
కమల అనగా లక్ష్మీ యను బుద్ధి పొడమించుచు శ్రీకృష్ణునకు
కమలము లర్పించి లక్ష్మీదేవిచే పొందదగిన తత్పదారవింద పరి
ష్కృంగమును తాము పొందుచున్నవి. ౧౯

దృష్ట్వా తపే వ్రజపశూన్ సహ రామగోపై
స్సంచారయంత మను వేణు ముదీరయంతమ్,
ప్రేమప్రవృద్ధ ఉదితః కుసుమావళీభి
స్సఖ్యై ర్వ్యాధా తస్యవపుష్పాంబుద ఆతపత్రమ్. ౧౬

పూర్ణాః పుళింద్య ఉరుగాయపదాబరాగ
శ్రీకుంకుమేన దయితా స్తసమండితేన,
తద్దర్శనస్మరుజ స్తృణయాషీతేన
లింపత్య ఆననకుచేషు జహు స్తదాధిమ్. ౧౭

హంతాయ మద్రి రబలా ! హరిదానవరో
య ద్రామకృష్ణచరణస్పర్శప్రమోదః,

బలరామునితో గోపాలరత్నో గూడి ఎండలో ఆవు
అను దూడలను మేపుచు, కలవేణుగీతము నాలపించుచు బడలు
చున్న ఆ శ్రీకృష్ణుని జూచి పరమప్రేమమున గరగిపోయి,
మేఘుడు నల్లని రూపున తనకు సఖుడు కావున ఆశ్రీకృష్ణునిపై
పూవులను బోలిన తుషారములతో ఆతపత్రము నేర్పఱచెను. ౧౬

మొట్టమొదట తన ప్రియురాలగు లక్ష్మీదేవి స్తన తట
ములపై నలంకరింపబడి, అనంతర మాయావిహార కేళీనమయముల
శ్రీకృష్ణుని పాదారవిందముల సంక్రమించి, సంచరణవశమున
తృణలతాదికములయందు సంసక్తమైన ఆ వాసుదేవపదారవింద
రాగశ్రీకుంకుమమును గాంచినంతన స్మరసంతాపమునకు గుఱియై
పుళిందసుందరులు వెనువెంటనే ఆ కుంకుమమును గొని తమ
ముఖములయందును కుచములయందును ధరించి, ఆ యా తాప
క్షులను బోగొట్టుకొనిరి. ఆహా ! వా రెంత ధన్యులు ! ౧౭

మానం తనోతి సహ గోగణయో స్తయో ర్యతో
పానీయ సూయవస కందర కందమూలైః. ౧౮

గా గోపకై రనువనం స్తయతో రుదార
వేణుస్వనైః కలపదై స్తనుభృత్సు సఖ్యః !
అస్పందనం గతిమతాం పులక స్తరూణాం
నిర్వోగపాశకృతలక్షణయో ర్విచిత్రమ్. ౧౯

ఓ గోపికలారా ! ఈ అద్విరాజు హరిదాసశేఖరుడు
గాబోలు ! ఆహా ! ఈతడు బలరామకృష్ణుల చరణస్పర్శమున
గలిగిన మహానందమున నుబ్బి మిట్టిపడుచు, గోగణసహితులగు
ఆ బలరామకృష్ణులను తీయని పానీయములు మంచితృణములు
కందరమందిరములు కందమూలములు యధోచితముగా సమ
ర్పించి అతిథిసత్కారములతో గొలిచి నేవించుచున్నాడు. ౧౮

ఓ చెలులారా ! గోపాలురతోగూడ వనములో గోవు
లను మేపుకొన దోలుకొనిపోవుచు నీ రామకృష్ణు లిరువురు
ఆవులపలుపులు బందపుత్రాళ్లు సిగమారులు మున్నగు పరికరము
లను గొని విచిత్రము లైన వేషములతో నతిమనోహరులై
వేణువు లూడుచు నుండ, జంగమములయందు స్థావరముల
ధర్మము అనగా వ్యాపారాంతరరహితత్వముతో నిశ్చలనిష్పంద
ముగా నిలిచిపోవుటయు, స్థావరములయందు జంగమధర్మము
అనగా వృక్షాదీకములయందు పులకలు మున్నగునవియు గలుగు
చున్నవి. ఆహా ! ఫరమాశ్చర్యము ! . ౧౯

శ్రీ శుక ఉవాచ

ఏవంవిధా భగవతో యా బృందావనచారిణః,
వర్ణయంత్యో మిథో గోప్యః క్రిడా స్తస్మయతాం యయుః. ౨౦

ఇతి శ్రీమద్భాగవతే దశమస్కంధే వేణుగీతం
నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ శుకుడు చెప్పెను

ఇట్లు బృందావననంచారియగు ఆ శ్రీకృష్ణభగవానుని
క్రిడలను మారుమూర్త పరస్పరము వర్ణించి చెప్పుకొనుచు,
గోపికలు తస్మయత్వమును బొందిరి. ౨౦

ఇది శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున వేణుగీత
మను ఇరువదియొకటవ అధ్యాయము.

౧౧ యుగళ గీత

ఈ యుగళగీత, శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున ముప్పదియైదవ అధ్యాయరూపమున నున్నది. దీనినే గోపికా యుగళ గీత మని యందురు. గోపికలు శ్రీకృష్ణ గత వాక్యాలు మానసలై శ్రీకృష్ణపరాయణలై అత్యంతము నిరూఢమైన భక్తిభావముతో నుండిరి. వారు ఒక్కక్షణమేని శ్రీకృష్ణునకు దూరమై నిలువ నేరకుండిరి. శ్రీకృష్ణుడు పగలంతయు గోపాలురతో బలరామునితో గూడ గోవులను గోవత్సములను వనమునకు దోలుకొనిపోయి మేపుచు నుండువాడు. కావునందుమాత్రము ప్రజములోనుండువాడు. అందువలన గోపికలు రాత్రి యంతయు శ్రీకృష్ణుని జగజ్జీవనమునందుండి అతనితోడి ఆటపాటలతో బ్రహ్మానందము ననుభవించెడివారు. పగటివేళ శ్రీకృష్ణుడు యమునా వనమునకు పోగానే గోపికలు అతని విరహమున బడి మహాంధకారములో బడి పోయినట్లే అయ్యెడివారు. అప్పుడు వారిచాధ చెప్ప నలవి గాకుండెడిది. అప్పుడు వా రెండు నొకచో జేరి శ్రీకృష్ణుని దలపోసి, జంటలు జంటలుగా నయియు, ఒక రడుగుటయు, మఱొకరు సమాధానము చెప్పటయు, ఒకరి కృష్ణుడుగా మఱొకఁడే గోపికగా నయియు, అనేక ప్రకారముల దినాంతము వఱకు కాలము వెళ్ళులుచ్చువారు. అటుట్టమును రమణీయులుగా వేదవ్యాస భగవాను డీ గోపికాయుగళగీతాధ్యాయమున గ్రథించినాడు.

ఈ గీతమున రెండేసి రెండేసి శ్లోకములు కలిసి ఒక్కొక్క గీతముగా వ్రేర్చడునట్లు కూర్చబడి యుండుటవలనను ఇది యుగళగీతముగా నభిహిత మగుచున్నది.

ఏకాంతభక్తు డగువాడు ఒక్కక్షణమునేని నిజరమణు డగు శ్రీహరి పదారవిందము పెడయ నిచ్చుగింపడు. అట్టిది సంభవించినపు డాతడు పడు చాధ వర నాతీతము. త్రికరణముల భగవత్ప్రకాయణు డగువాని స్థితి నిజముగా నట్టిదియై యుండు నని ఈ యుగళగీతమునందలి పరమాశయము.

తద్విధమైన గోపికా యుగళశ్లోకానుగీతము ఏవంవిధముగా సాగు కావినది—

శ్రీ శుక ఉవాచ

గోప్యః కృష్ణే వనం యాతే త మనుద్రుతచేతనః,
కృష్ణలీలాః ప్రగాయతోన్య నిన్య ద్దుఃఖిన వాసరాన్. ౧

గోప్య ఊహః

వామబాహుకృత వామకపోలో
వల్లితభ్రు రధరార్పితవేణుః,
కోమలాంగుళిభి రాశ్రితమార్గం
గోప్య ఈరయతి యత్ర ముకుందః. ౨

వ్యోమయానవనితా స్సహ సిద్ధై
ర్విస్మితా స్త దుపధార్య సలజ్ఞః,

శ్రీశుకుడు చెప్పెను

శ్రీకృష్ణుడు వనమున కేగగా, గోపికలు వానిని దలచి
ద్రవించి దిగజాతిన గుండెలతో అధీరలై, శ్రీకృష్ణలీలలనే
గానము చేయుచు, పగళ్ళ నెట్లో మిక్కిలి కష్టమున గడపిరి. ౧

గోపిక లనిరి

ఓ గోపికలారా! వామకపోలమును వామబాహువుపై
నూది, కనుబొమలు నటంప, వేణువును అధరముపై నిడుకొని,
కోమలములై చిగురుటాకులను బోలిన వ్రేళ్ళతో తద్రంధముల
నంటుచు ఆ నందనందనుడు వేణువు నూదుచున్నాడు. ౨

ఆ కాశమారమున సిద్ధాంగనలు విమానములలో తమ
పతు లగు సిద్ధులతో గలిసియుండియు శ్రీకృష్ణుని ఆ మోహన
వేణుగీతమును విని లజ్జిలి, మన్మథునిబాణములకు గుటియైన
చిత్తములతో, దమచీరలు పట్టున ముడి వీడి నడలినను ఎఱుగ

కామమార్గణసమర్పితచిత్తాః
 కశ్యలం యయు రపస్మృతసీవ్యః. 3

హంత చిత్ర మబలాః శృణుతేదం
 హారహాన ఉరసి సితవిద్యుత్,
 నందసూను రయ మార్తజనానాం
 నర్మదో యర్హి కూజితవేణుః. ౪

బృందశో వ్రజవృషా మృగగావో
 వేణువాద్యహృతచేతన ఆరాత్,
 దంతదవ్తకబళా ధృతకర్ణా
 నిద్రితాలిఖితచిత్ర మివాసక. ౫

కలతబడిరి, అట్టి త్రిభువనమోహను డైన శ్రీకృష్ణునివిరహమును
 మే మెట్లు ఓర్వగలము? 3

ఓ యువతులారా! ఇది యెంతయు జిత్రముగా నున్నది.
 వినుడు. ముత్యాలహారమువలె స్వచ్ఛమైన తన మోహనస్మితము
 తనమెడలోని ముత్యాలహారములో బ్రతిఫలించుచుండగా, వక్ష
 స్థలమున లక్ష్మీదేవి మెఱపులేగవలె స్ఫురించుచునుండ, ఈ
 శ్రీకృష్ణుడు, అర్చు లగు జనుల కొకపాటి నర్మమును గలిగించుచు,
 వేణువును మొరయింప బూనినపుడు— ౪

వ్రజమునందలి వృషభములు, గోవులు, వనమునందలి
 మృగములు, దూడలు మున్నగున వన్నియు దూరమున నుండియే
 ఆ శ్రీకృష్ణునివేణుగానమును విని, తద్వశగములై న చిత్తములతో
 తమతమ వ్యాపారములు మాని, నమలుచున్న ఘాసకబళము
 లను అట్లే దంతములనడుమ నిలిపవేసి, చెవులు రిక్కించి, నిలిచి,

బర్హిణ స్త్రబకధాతువలాఁ
 ర్భద్రమల్లపరివర్త విడంబః,
 కిర్హిచి త్సబల ఆశి న గొప్పై
 ర్గా స్సమాహ్వయతి యత్ర శుకుండః.

౬

తర్హి భగ్నగతయ స్సరితో వై
 తత్పదాబుజరజోనిలనీతిమే,
 స్పృహయతీ ర్వయరువాబహుపుష్కాః
 ప్రేమవేపితభుజా స్త్రిమిలాపః.

౭

అనుచరై స్సమనువర్ణిణవీర్య
 ఆదిపూరుష ఇవాచలభూః,

చిత్రములలోనిలిచి నిదురించుచున్నట్లు వ్రాయఁజేసెవలె నగును.

ఓ సఖీ ! నమలిఫింఘములతోడను కైరిదిధాతువుల
 తోడను లేకలేతతలిరాసులతోడను అలంకరింపబడె, మల్లూరి పరి
 కరమును విడంబించుచు ఆ నందగోళముమారును వెలుగేతమున
 గోపాలురతోగూడ గోవులను బిలిచింపుడు.

౮

నదులు తమతమ గతులు భగ్నములు కాగా, గాలి
 వాలున వచ్చిన తత్పదాబుజరజోనిలము నబలమించుచున్నవి
 నోలె మంకవలై, బహుప్రముఖః శాపించి యుండలి
 ముఁమునలె, వానిని పొందనేరక, కేవలప్రేమశోతచరంగభుజము
 లతో నిష్ఠులములై న నీటితో నిలిచి హృదింపన్న. ఇది చూడ
 మఱియు పచ్చిప్రముసుమా !

౯

అచలమై పరమైశ్వర్యకలహం నొచ్చును ఆదిపూరుషు
 డగు నాశ్రీకృష్ణుడు తన అనుచరుల నిజవ్యవేశేషములను

వనచరో గిరితటేషు చరంతీ

రేణునాహ్వయతి గా స్స యదా హి.

౮

వనలతా స్తరవ ఆత్మని విష్ణుం

వ్యంజయంత్య ఇవ పుష్పఫలాఢ్యాః,

ప్రణతభారవిటపా మధుధారాః

ప్రేమహృష్టతనవో వవృషాః స్మ.

౯

దర్శనీయతీలకో వనమాలా

దివ్యగంధ తులసీ మధు మత్తైః,

అభికులై రలఘు గీత మభీష్ట

మాద్రీయక యర్హి సంధితవేణుః.

౧౦

కీర్తించుచునుండ, బృందావనమున సంచరించుచు, గిరితటముల
యందు. ఘాసాదికములను మేయుచు జరించుచున్న గోవులను
వేణుగీతములతో బిలిచినంతన—

౮

వనలతలు, తరువులు పుష్పములతో ఫలములతో నిండి,
బరువు లైన కొమ్మలతో వంగి, తమయందును గల విష్ణువును
ప్రకాశపఱుచుచున్నవివోలె వెలుగొందుచు ప్రేమప్రహృష్టశరీ
రములతో మధురసధారలను వర్షించుచుండును.

౯

చూడ ముచ్చట గొలుపు విగ్రహముతో చూడదగిన
కస్తూరీత్రిలకముతో మెఱయుచు భువనమోహనుడగు అశ్రీకృష్ణుడు
తనమెడలోని వైజయంతీమాలయు తులసీమాలయు దివ్యపరి
మళములతో మదించి బిగ్గరగా వంతలు వేయుచు పాడు తుమ్మె
దల ఝంకారములను నమ్మానించుచు మధురాధరమున వేణువు
నూది పాడ నారంభించినంతన—

౧౦

సరసి సారస హంస విహంగా
శ్చాయగీతహృతచేతన ఏత్య,
హరి ముపాసత తే యతచిత్తా
హంత మిలితదృశో ధృతమానాః.

౧౧

సహబలః స్రగవతంసలీలాన
స్సానుషు క్షితిభృతో వ్రజదేవ్యః,
హరయో యస్మి వేణురవేణ
శాతహర్ష ఉపరంభతి విశ్వమ్.

౧౨

మహదత్రిక్రమవిశంకితచేతా
మందమంద మనుగరతి మేఘః,

సరస్సులలోని సారసములు హంసలు తదితర జలవిహం
గములు అన్నియు ఆవేణుగీతమును విని తదపహృత్తచిత్తమున
వెనువెంటనే అచ్చటనుండి బయలుదేటి శ్రీహరి సమీపమున
జేరి యతచిత్తములై, నిమిలితనేత్రములై, మానవ్రతమూని
వానిచుట్టును బరివేష్టించి కూర్చుండి సేవించును. ౧౧

ఓ వ్రజాంగనలారా! స్రగవతంస విలాస భానురుడై
బలరామునితో గూడి ఆ శ్రీకృష్ణుడు, స్వయముగా నానంద
సముద్రమున మునుగుచు, గిరివరసానువులయందు భువన
మోహనమైన వేణువు నూడుచు, సమస్తప్రపంచమును ఆనంద
రసతరంగములలో ముంచియెత్తినపుడు— ౧౨

మహదత్రిక్రమ మొసరించినవాడె సపుదునో యను శంకతో
మేఘుడు మందమందముగా గరిలును. అంతియగాని, ఆతని
వేణుగానధ్ధని కంతరాయమును గూర్చబోడు. మఱియు నాతడు

నున్నావ మిచ్చ వర తున్నవోభి
 శ్వాసూరూ చ సేదధిత ప్రతప్రకృతి.

౧౩

నిగిదనోపచరణామ విదగ్ధో
 శ్రేణుశాద్య కర ఛా నిగిజితాః,
 తవ సుత స్పృహ యదాధిరభిజే
 దత్తవేణ రనియన్ స్వరజాతీః.

౧౪

సవనశ స్త దుపధార్య సురేశాః
 శక్ర శీర్ష పరమేష్టి పురోగాః,

తనకు సవరుడై సతతన విత్రు డగు నా శ్రీకృష్ణునిపై పూవులను
 బోలె సన్నని తుషారములను గురియుచు, తన ఛాయతో నల్లని
 ఆతప్రతమును బట్టెను. ఇట్టి సుందరగన్ధానూజ్ఞుడైన ఆ శ్రీకృష్ణు
 నడసి మన మెట్లు నిలువగలము ?

౧౫

ఓ యశోదా! నీ కుమారు డగు శ్రీకృష్ణుడు అతిచతు-
 రుడు సుమా! ఆతడు నానాగోచ్రప్రీడావిశేషములయందును అందె
 వేసిన చేయి. ఆతడు గానమున నతికుశలుడు. నిషాదర భాది
 స్వరాలావ భేదముల నన్నిటినీ స్వయముగానే నేర్చినాడు. ఆత
 డెల్లరకును గుర్రపు. కాని, ఆతనికి మాత్రము ఎందును గురు
 వెవ్వడును లేడు. అట్టి గాయకకీభామణి యగు నా శ్రీకృష్ణుడు
 నిజాధరబింబమున ఆ వేణువు నూది మధురస్వరమును వెలువ
 రించినంతన—

౧౬

శక్ర శర్వ పరమేష్టి ప్రభృతు లగు సురేశ్వరు లెల్లరు
 అనమితకంధరులై మంద్ర మధ్యమ తార భేద క్రమమున విన
 వున్న నా గీతరవముదెస వీను లిడి మారుమారు విని తాము

కవయ అనమితకంధరచిత్రాః

కశ్యపం చామము పరిష్కరితస్త్రాః.

౧౫

నిజపదాబ్జైః స్థిరపదైః

స్థిరగోపైః పరిష్కరితైః చామైః,

ప్రజభవః ప్రజభూయకాః సుదనోఽను

వర్షధురన్యగతి కీర్తిహేమః.

౧౬

ప్రజతి తేన వయం సవితాస

ప్రేక్షణార్పితమనోభవహేమాః,

స్వయముగా నాగానవిద్యయందు నేర్పరులును తదభిజ్ఞులు నయ్యు
శ్రీకృష్ణునిగానమునందలి విశేషమును భేదమును సమర్థముగా
నెఱిగికొననేరక, తద్వశులై వివిధ మోహము నొందుచు
నుందురు.

౧౫

ధ్వజములు వజ్రములు పద్మములు అంకశములు
మున్నగు విచిత్రచిహ్నములతో మనోహరములు మృదులేర
ములు నగు నిజపాదారవిందగళములతో ప్రజభూమిక గోసం
చారవశమున వానిగిట్టలదెబ్బలతో గలిగిన బాధ నడగించుచు,
కలభసుందరగమను డగు నా ప్రజనందనుడు సవితాసముగా
వేణువు నూదుచు—

౧౬

బృందావనమున కేగుచునుండు నయ్యవసరమున, మేము,
విలాస విధుర మధుర ప్రేక్షణార్పిత మనోభవ వేగోద్వేగల
మయి, ఆ గానముచే వృక్షములస్థితికి అనగా నిశ్చలత్వమునకు
బ్రాహ్మపక్షేయబడి ఆకులతో మహామోహముతో మా చీరలు
తెప్పగా నిలిచియున్నవో లేక ముడిపట్టు వీడిపోయినవో, మా

కుజగతిం గమితా న విదామః

కశ్మలేన నసనం కబరీం వా.

౧౭

మణిధరః క్వచి దాగణయన్ గా

మాలయా దయితగంధతులస్యాః,

ప్రణయినోఽనుచరస్య యగాంసే

ప్రక్షిప్త్వా భుజ మగాయత యత్ర.

౧౮

క్వణిత వేణురవ వంచిత చిత్తాః

కృష్ణ మచ్ఛసత కృష్ణగృహిణ్యాః,

గుణగణారవ మనుగమ్య హరిణ్యో

గోపికా ఇవ విముక్తగృహశాః.

౧౯

కొప్పులుసరిగా నున్నవో లేవో కూడ ఎఱుగనివారమై ముగ్ధులమై పోదుము. అట్టి మనోమోహను డైన ఆ శ్రీకృష్ణుని బాసి మే మింత వగ లెట్లు సహింప గలుగుదుము ?

౧౭

మణిహారములు దాలించి, దివ్యగంధములను వెదజల్లు తులసీదామమును బూని, వచ్చు నావులను లెక్కవెట్టి పరామరి సించుచు, అమచరు డగు నొక గోపాలకుని భుజముపై తన భుజ మిడి నవిలాసముగా నా వ్రజకిశోరుడు దివ్యమైన వేణు గానము నారంభించినంతన—

౧౮

క్వణిత వేణురవ వంచిత చిత్తములై కృష్ణసారవధువు లా ఊణమే బయలుదేటి గోపికల మైన మనవలెనే తమతమ గృహములపై నాశలు పాసి, గుణగణసముద్రుడైన యా శ్రీకృష్ణునే దరిసి, ఆతనిసమీపముననే నిలిచి, అనన్యభావముతో నేఱించుచు నుండును.

౧౯

కుందదామకృత కౌతుకవేషో
గోపగోధనవృతో యమునాయామై,
నందసూను రనఖే ! తవవత్తోస్మి
నర్మదః ప్రణయినాం విజహార.

౨౦

మందవాయు రనువా త్యనుకూలం
మానయన్ మలయజస్పచ్ఛేన,
వందిన స్త మువదేవగణా యే
వాద్యగీతబలిభిః పరివప్రుః.

౨౧

ఓ మహాభాగ్యవతీ ! యశోదాదేవీ ! నీకుమారుడు, ఆ
నందనందనుడు కుంద కుసుమ దామ కృత కౌతుక వేష విలా
సుడై గోపగోధనములతో గూడ సాయంసమయమునందు
వ్రజమునకు మరలి వచ్చుచున్నాడు. అదే తన శ్రమ యంతయు
బాంధవ యమునానదిలో దిగి తనయం దత్యంతము ప్రణయమున
నున్న ప్రియస్నేహితుల కెల్లరకును మహానందమును గూర్చుచు
ఓలలాడుచు, నీటిజల్లుల యాట లాడుచు, విహరించుచున్నాడు.
అది గమనించి—

౨౦

మలయజమువలె శీతలస్పర్శమై వాయువు మందమంద
ముగా సంచరించుచు, నాలని సేవించుచున్నది. గంధర్వాదిగణ
ములు వందిమాగధులువలె నా శ్రీకృష్ణుని వాద్యగీతబలివిధా
నములతో సేవించుచున్నారు.

౨౧.

ఓ గోపికలారా ! అడుగో శ్రీకృష్ణుడు సాయంతన
సమయ మగుటచేత ఇంటికి మరలి వచ్చుచున్నాడు. ఆ
మోహనమూర్తి, గోవరస గిరి నుదరించి, వ్రజమును గోవులను

వత్సలో న్రజగవాం చందగ్రహో
 వందమానచరణః పథి నృప్త్యైః,
 కృత్స్న గోధన ముపోహ్య దినాంతే
 గీతవేణ రనుగేడితకీర్తిః.

౨౨

ఉత్సవం శ్రమరుచాపి దృశీనా
 మున్నయన్ ఖురరజశ్చక్రస్రన్,

మనలను గాపాడి యున్నవాడుగదా. ఆతడు నిరంతరము మన
 తేమమునే మనహితమునే కోరుచుచుండును. అందువలన నాతని
 విరహమున నుడికిపోవుచున్న మన కెల్లరకు సుఖమును గూర్చి
 నిట కేతేరుచున్నాడు. అరుగో, ప్రవృత్తి యాత్రోవన వానిని
 గని బిరబిర దరియ నడిగి, విశమితకాయులై వానియడుగు
 తామరిపూవులకు మ్రొక్కుచున్నాడు. అచురులగు గోపా
 లకు తెలకు తన కీర్తిని గాఢము చేయుచు నుండగా ఉత్తిమ
 శ్లోకు డగు ఆ శ్రీకృష్ణుడు దివ మోక్షము చేయ గాఢమున గో
 ధము నెల్ల నిలిచి పురలించి తోలునొసలు ప్రగమున బ్రవే
 శించుచున్నాడు.

౨౩

అదిగో, శ్రీకృష్ణునిమెడలోని హారములు మాలలు,
 గోవులయు గోవత్సములయు గోవాంతరము గిట్టలయు పాదము
 లయు ధూళితో నిండి ధూసరయ్యలై ముచ్చవి. అదిగో, ఆతని
 ముఖమున పవ లెల్ల గోవులను కాచి మేపిన శ్రమము స్వప్న
 ముగా గనబడుచున్నది. అట్లు శ్రమతో నున్నను ఆత డొక అని
 ర్వాచ్య పుగు నందముతో మా కన్నులకు విందులు గూర్చు

దిత్తయైతి సుహృదాశిష ఏష
దేవకీబరరభూ రుడురాజః.

౨౩

మదవిఘ్నూర్ణితలోచన ఈష
న్మానదః స్వసుహృదాం వనమాలీ,
బదరపాండువదనో మృదుగండం
మండయన్ కనకకుండలలక్ష్మ్యో.

౨౪

యదుపతి ర్ద్విరదరాజవిహారో
యామినీపతి రివై ష దినాంతే,
ముదితవక్త్ర ఉపయాతి దురంతం
మోదయన్ ప్రజగవాం దినతాపమ్.

౨౫

చున్నాడు. దేవకీచేవిగర్భ మనెడి పాలవెల్లిలో నుదయించిన ఆ
శ్రీకృష్ణచంద్రుడు ప్రాణస్నేహితల మగు మన సంతాపములను
బోగొట్టి అత్యంత మాహ్లాదమును గూర్చి ఇక మనదగ్గఱకు
రాగలడు. అదిగో, ఆ దయ ఆతనిముఖమున గోచరించుచున్నది.

మదముచే నొకింత విహ్వలితములైన లోచనములతో,
దివ్యగంధభరితమైన వనమాలతో, ఈషత్పక్వ బదరఫల పాండుర
వదన మండలముతో, కమనీయదర్శనుడై, కనకకుండలలక్ష్మితో
మృదుగండమండలమును మండితము నొనరించుచు, తన కనుగు
నెచ్చెలు లగువారి నత్యంతము గౌరవమున పరామరిసించుచు —

ఆ యదుపతి, కలభ సుందర విహార విభ్రమమున మనో
హరుడై, ప్రముదితవక్త్రమున నతిరుచిరుడై, ప్రజవాసులయు
గోవులయు దురంతదినతాపము నెడలించుచు ఇదే, యామినీపతి
వలె దినాంతమున నరుదేరుచున్నాడు.

౨౫

శ్రీ శుక ఉవాచ

ఏవం వ్రజస్త్రియో రాజః ! కృష్ణలీలానుగాయతీః,
రేమిరేహస్సు తచ్ఛిత్రా స్మనస్కా మహోదయాః. ౨౬

ఇతి శ్రీమద్భాగవతే దశమస్కంధే గోపికాయుగళగీతం
నామ పంచత్రింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ శుకుడు చెప్పెను

ఇట్లు వ్రజాంగనలు శ్రీకృష్ణలీలలను గానము చేయుచు,
తచ్ఛిత్రలు, తస్మనస్కలు, మహాభాగ్యవతులు నయి పగళ్ళ
యందు శ్రీకృష్ణనియందే రమించుచు ప్రౌద్ధు బుచ్చిరి. ౨౬

ఇది శ్రీమద్భాగవతము దశమస్కంధమున గోపికా
యుగళ గీత మను ముప్పదియైదవ యధ్యాయము.